

Dolenjski list

Tednik okrajev Črnomelj, Kočevje in Novo mesto

Stev. 28—29 Leto V.
Lastniki in izdajatelji: Okrajni odbor SZDL Črnomelj, Kočevje in Novo mesto. — Izdaja vsak petek. — Urejuje uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tone Gošnik. — Uredništvo in uprava: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 25. — Poštni predal 33. — Telefon uredništva in uprave 127. — Tekoči račun pri Mestni hranilnici v Novem mestu 616-H-T-24. — Letna naročnina 480 din, polletna 240 din, četrletna 120 din. — Tiska Tiskarna »Slov. poročevalca« v Ljubljani.

Ob desetletnici ustanovitve prvega slovenskega parlamenta

Ob dnevu vstaje 22. julija bo slovenski narod letos slavil še drug važen zgodovinski dogodek v svoji zgodovini — desetletnico ustanovitve Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta. Svečana proslava tega zgodovinskega dne bo potekala na istem mestu v Črnomlju, kjer je pred 10. leti zasedal SNOS, v centru našega osvobodjenega ozemlja NOB in zibelki naše narodne oblasti. Ob tem velikem prazniku vsega slovenskega naroda, še posebno pa naših dolenskih okrajev, kjer se je ljudska oblast na osvobodjenem ozemlju najprej začela razvijati, lahko s ponosom gledamo na težko in herojsko pot, ki jo je slovensko ljudstvo v težkih borbah in naporih prešlo v boju za svojo ljudsko oblast. Formiranje SNOS pomeni na tej poti čvrst, s kryo naših najboljših silov cementiran temelj vsega našega nadaljnjega razvoja ljudske oblasti in slovenske državnosti v sklopu federativne Jugoslavije. Formiranje SNOS pomeni važen mejnik in temelj naše, v najtežjih borbah priborjene ljudske oblasti predvsem zato, ker to obnem pomeni v glavnem že izbojevano osvobodilno borbo in pripravo na nove težke naloge, ki so stale pred slovenskim narodom ob perspektivi skorajšnjega uničenja nemškega fašizma in osvoboditve celotne slovenske domovine.

Graditev naše oblasti pa se ne da deliti od razvoja celotnega narodnoosvobodilnega gibanja v Sloveniji, saj je neprestano vzporedno z borbo rasla tudi oblast. Že leta 1941 je predstavljal Plenum OF sredi okupirane in podjarmljene Slovenije po svoji vsebini poleg političnega vodstva tudi že organ oblasti, ki so ga ljudske množice edino priznavale. To je bil že po svojem sestavu, zakaj Komunistična partija je zbrala okoli sebe vse tiste politične grupacije, ki so ostale na strani ljudstva in se niso hotele vdinjati okupatorju. Voditelji vseh bivših tradicionalnih političnih strank pa so v glavnem, da bi žuvali lastni položaj, postali krvavo orodje okupatorja, v kolikor niso že prej pobegnili in čakali trenutka, da bodo lahko ponovno skupno s kolaboracijsko garnituro v domovini zasedli izgubljene položaje. Tako je jasno, da je edino Plenum OF predstavljal dejansko oblast slovenskega naroda že leta 1941.

Vodstvu osvobodilnega gibanja, kakor slednjemu borcu, aktivistu in poštenemu Slovencu je bilo jasno, da je osnovna naloga v letih borb izgon okupatorja in osvoboditve domovine. Prav tako pa je bilo vsem jasno, da mora vsa oblast pripadati v bodoče samo nosilcu te težke borbe, to je slovenskemu ljudstvu. Vsi režimi z monarhično vred so se v svojem protiljudskem delovanju tako zelo kompromitirali, da razen teh režimskih politikov in majhnega

okroga njihovih neposrednih pomagačev nihče niti pomislil ni na kakršenkoli povratek na staro. Vsakemu poštenemu Slovencu je bilo jasno, da bo nova oblast morala biti ljudska oblast, da bodo morale biti vse pravice odločanja v rokah ljudstva. Zato pa je bilo tudi potrebno v času najhujših borb in največjih naporov organizirati, kolikor je to borba dopuščala, že osnovne organe oblasti. Ti organi — terenski in vaški odbori OF — so se posebno uveljavili kot oblastveni organi že leta 1942, predvsem na osvobodjenem, pa tudi na kontroliranem in podneko celo na okupiranem ozem-

vdušeno izrekel za novo demokracijo in na narodni enakopravnosti zgrajeno Jugoslavijo. Sprejel je sklep o predstavitvi in vodstvu slovenske narodnoosvobodilne borbe in začasnih organih ljudske oblasti slovenskega naroda v vojnem razdobju. Izvolil je slovensko zastopstvo za II. zasedanje AVNOJ lta. Kočevski zbor, ki je bil sicer že pred II. zasedanjem AVNOJ, je bil v vsem delu in sklepih povsem soglasen z II. zasedanjem AVNOJ. Kočevski zbor voljenih odposlancev in izvolitev Plenuma OF, oz. Slovenskega narodnoosvobodilnega odbora, predstavlja nadalj-

vsega slovenskega naroda in hkrati prvi slovenski parlament, ki se je razvil v pogojih najtežjih borb in deloval v skupni državi federativni Jugoslaviji. Tako je slovenski narod v najtežji dobi svojega obstoja in v času nadčloveških naporov prvi v svoji zgodovini ustvaril v federativni Jugoslaviji svojo lastno državnost in svoj lasni parlament.

Ko danes po desetih letih gledamo na razvoj naše oblasti v tej zgodovinski tako kratki dobi, moramo s ponosom ugotoviti, da smo v vsaj tej dobi nepravilno razvijali osnovno težnjo osvobodilne borbe, da mora vsa

pritisak satelitov SZ, niti ekonomska blokada nas niso mogli odvrtiti niti omajati. Vse ljudstvo jugoslovanskih narodov je ob tem polzku grobega vmešavanja v naše notranje zadeve nastopilo enotno v obrambo priborjenih pravic, v obrambo neodvisnosti in v obrambo politike, ki jo je uresničevalo naše politično in državno vodstvo pod vodstvom tovariša Tita. Morda je bil edini rezultat tega poskusa nasilja nad našimi narodi in njihovo družbeno ureditvijo, da so se še tisti državljani, ki dotlej niso znali pravilno ceniti pridobitev narodnoosvobodilne borbe in nove Jugoslavije, tega lele tedaj zavedli.

Danes, po 10 letih, je jasno vsem onim v inozemstvu, ki bi radi s pritiskom ali s tako imenovanimi dobrimi nasveti spreminjali stanje pri nas, da je to nemogoče! Na temeljih, ki smo jih postavili leta 1941 in dosledni že tedaj postavljenim načelom razvijanja vedno novih oblik družbenega upravljanja vzgaja naša socialistična stvarnost neprestano najširše ljudske množice v upravljanju, v gospodarjenju s splošnim ljudskim premoženjem in reševanju vseh problemov, ki se neprestano pojavljajo pred njimi.

Vsa elementarna energija ljudskih množic, sproščena v dobi osvobodilne borbe, se uveljavlja bolj in bolj. Vse to pa se odraža tudi v razvijanju naše zakonodaje, ki liče neprestano načina, kako usakotiti vse silne revolucionarne spremembe v naši družbi na poti v socializem. Vse to se kaže v neprestanem razvijanju našega parlamentarnega delovanja, ki je danes že lahko vsor vsem drugim narodom, kako lahko ljudstvo neposredno odloča o vseh vprašanjih.

Takšen razvoj nove socialistične Jugoslavije predstavlja v današnji socialistični stvarnosti na svetu edinstven primer, kako lahko žive pri resnični družbeni ureditvi razni narodi, združeni v borbi za lepše življenje in v borbi za neodvisnost. Zaradi tega tudi mednarodni ugled Jugoslavije stalno raste. Prav tako je socialistična Jugoslavija lahko primer, kako v težnji za ohranjanje lastne neodvisnosti in v obrambi proti agresiji prijateljsko sodeluje tudi z državami različnih družbenih ureditev.

Ko ob 13. obletnici Dneva vstaje praznujemo tudi 10. obletnico ustanovitve naše ljudske skupščine, lahko s ponosom gledamo na ta herojski in politično dalekovidni akt naše osvobodilne borbe. Prav tako lahko s ponosom gledamo na razvoj in napredek naše socialistične domovine v 10 letih, napravljenih na temeljih, sprejetih na I. zasedanju SNOS in II. zasedanju AVNOJ. Ko se pripravljamo na ta praznik, moramo ponovno ugotoviti, da je bila napravljen na pot dostojna žrtve, ki smo jih dali zato, da lahko živimo danes v svobodi in neodvisni socialistični Jugoslaviji. Niko Šilih

V Kočevju so ustanovili Društvo prijateljev mladine. Pripravljalni odbor Društva prijateljev mladine za kočevski okraj je sklical v preteklem tednu ustanovni občni zbor. Po plodnem in zelo zanimivem razpravljanju o delu med mladino je bil izvoljen odbor, ki bo imel odgovorno nalogo za uspešno vodstvo Društva prijateljev mladine.

Nikolaj Pirnat: Borili so se kakor levi

liju. Ti naši osnovni oblastveni organi so opravljali vse oblastvene naloge, ki jih je narekovala osvobodilna borba in katere je bilo mogoče v danih pogojih opravljati. Tako je v času največjih zmag fašizma že rasla nova ljudska oblast na vse širšem ozemlju. Delo teh prvih osnovnih oblastvenih organov na osvobodjenem in neosvobojenem ozemlju je predstavljal uveljavljanje silnih ustvarjalnih energij naših ljudskih množic, hkrati pa je predstavljal tudi dragocene izkušnje za daljnje razvijanje naše oblasti.

Kapitulacija fašistične Italije, ki je pomenila za velik del slovenskega naroda konec stalne okupacije in nadaljnji silni razmah osvobodilnega gibanja, je omogočila velik korak v razvijanju naše oblasti. To nam je omogočilo tudi, da so se na osvobodjenem ozemlju že sestali izvoljeni odposlanci iz skoraj celotnega ozemlja Slovenije na Kočevskem zboru. Ta zbor je izvolil Slovenski narodnoosvobodilni odbor, sestojel se iz 120 članov. Kočevski zbor je kot voljeni organ slovenskega ljudstva že sprejel nekaj važnih sklepov, predvsem pa se je na-

nji veliki korak v razvijanju naše ljudske oblasti v sklopu bratskih narodov federativne Jugoslavije.

Ogromen razmah osvobodilnega gibanja in veliki uspehi v borbi z okupatorjem, pojemanje moči fašistične armade in vse večje simpatije v svetu za odločno borbo jugoslovanskih narodov, vse to je omogočilo že februarja 1944. leta konstituiranje Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta kot prvega predstavnika slovenskega ljudstva. Ker na Kočevskem zboru niso mogli biti dovolj zastopani vsi predeli Slovenije, je bilo v SNOS izvoljenih še 60 novih članov. Tako je SNOS predstavljal dejansko predstavništvo

Oglejte si gospodarsko razstavo v Črnomlju

Odbor za prireditve proslave desetletnice SNOS v Črnomlju je vključil v levesnosti tudi gospodarsko razstavo, ki bo urejena v Črnomlju. Vabimo vse udeležence prireditve v Črnomlju, da si med drugim ogledajo tudi gospodarsko dejavnost Bele krajine in napredek v posameznih panogah.

oblast izvirati iz ljudstva in biti v rokah ljudstva. Na tej težki poti, ki smo jo uresničevali v teh 10 letih skupno z ostalimi jugoslovanskimi narodi pod vodstvom tovariša Tita, nas niso nobene ovire in težave moge zaustaviti. Propadli so vsi poskusi naše domače reakcije, ki je ob podpori raznih reakcionarnih krogov inozemstva in naše emigracije poskušala zavirati ta razvoj, še vedno upajoč, da bo mogoče s pritiskom in grožnjami naše narode obrniti na staro predvojno pot. Od te poti nismo odstopili niti pod pritiskom Sovjetske zveze, ki je hotela svoj sistem absolutne moči birokracije vsiliti tudi nam! Niti resolucija IB, niti vojaški

Posebno zanimiv bo prikaz vojne izgradnje industrijskih objektov in njihov napredek. Razstavljeni bodo tovarna »Belasad«, »Belokrajinka«, bivša tovarna učil, ki je v reorganizaciji, Belokranjska livarna, razna druga manjša podjetja in posamezni obrtniki. Zanimiva bo razstava grajskega marmorja, ki prav zdaj pripravljajo povečanje svoje proizvodnje. Kakor na vseh belokranjskih razstavah doslej, pa bodo tudi tokrat vzbujali posebno pozornost izdelki belokranjskih domačih obrti, predvsem izdelki tkalstva, veznine in domače preproge.

VREME

za čas od 16. do 25. julija

Pred 20. julijem še močno deževno vreme, nato sončno, vendar s pogostimi krajevnimi nevihtami.

ČRNOMELJ 22. VII. 1954

REPUBLIŠKA PROSLAVA DNEVA VSTAJE SLOVENSKEGA NARODA IN DESETLETNICE PRVEGA ZASEDANJA SLOVENSKEGA NARODNOOSVODILNEGA SVETA

Objavljamo spored prireditve, ki bodo v Beli krajini v času pred 22. julijem in na Dan vstaje 22. julija

- 17. julija 1954: ob 18. uri: odkrije Radio Ljubljana spominsko ploščo v Črnomlju; ob 20. uri: priredi Radio Ljubljana - svečano radijsko oddajo iz Prosvetnega doma v Črnomlju.
- 18. julija 1954: ob 11. uri: odkrije Svet za zdravstvo in socialno-politično LRS spominsko ploščo na Črnejcu pri Semčju; ob 15. uri: letalski miting na Krasincu.
- 19. julija 1954: ob 10. uri: odkrije spominske plošče Invalidskega pevskega zbora na Planini.
- 21. julija 1954: ob 11. uri: odkrije Glavni odbor ZB spominsko ploščo Staneta Rozmanu na bivši bolnišnici na Kanjarici — program; ob 19. uri: odkrije CK LMS skupno z Društvom prijateljev LRS spominsko ploščo na Suhorju — program; ob 11. uri: odkrije Glavni odbor RKS spominsko ploščo v Gradcu — program; ob 11. uri: odkrije Znanstveni inštitut spominsko ploščo v Črnomlju; ob 11. uri: odkrije spominske plošče Komisije za verska vprašanja LRS v Črnomlju; ob 14. uri: odkrije Glavni odbor ZB spomenik štirinajsti diviziji na Suhorju — program; ob 14. uri: odkrije Zveza prosvetnih delavcev LRS spominsko ploščo v Dobljčah — program; ob 16. uri: odkrije državni sekretariat za notranje zadeve LRS, Uprava državne varnosti — spominsko ploščo na Stražnjem vrhu; ob 16. uri: odkrije CK LMS in Javno tožilstvo LRS spominske plošče v Semčju — program; ob 16. uri: odkrije državni sekretariat za gospodarstvo spominsko ploščo v Črnomlju; ob 17. uri: odkrije spominske plošče GO ZB NOV Slovenije Borisu Kidriču na Dobljčki gori; ob 17. uri: odkrije spominske plošče CK ZK Slovenije na Dobljčki gori; ob 17. uri: odkrije Narodna banka spominsko ploščo v Črnomlju na poslopiju bivšega denarnega zavoda — program; ob 18. uri: odkrije Tanjug v Mihelji vasi spominsko ploščo; ob 18. uri: odkrije spominske plošče tečajnikom SKOJ-evske šole na Gradniku; ob 19. uri: odkrije državni sekretariat za gospodarstvo LRS spomenik v Črmošnjicah — kulturni program; ob 19. uri: odkrije državni sekretariat za notranje zadeve in državni sekretariat za pravosodje LRS spominske plošče v Črnomlju — program; ob 19. uri: odkrije spominske plošče SNG v Črnomlju; ob 19. uri: odkrije Društvo novinarjev Slovenije spominsko ploščo v Metliki na Prosvetnem domu — kulturni program; ob 20. uri: nastop belokranjskih folklornih skupin, telovadecv in atletov na malem stadionu za gimnazijo v Črnomlju.
- 22. julija 1954: ob 5. uri: zjutraj budnica združenih godb; ob 8. uri: odkrije Letalska zveza spomenik v Črnomlju pri postaji »Lek« na spominsko ploščo istotam; ob 9. uri: v Prosvetnem domu v Črnomlju slavnostna seja Ljudske skupščine LRS in bivših članov SNOS; ob 10. uri: glavno zborovanje v Črnomlju. Po zborovanju ljudsko rajanje.

Novomeščani!

V petek 16. julija ob 20. uri v DOMU LJUDSKE PROSVETE

PROSLAVA DNEVA VSTAJE

himna, nagovor in PEVSKI KONCERT Invalidskega pevskega zbora iz Ljubljane Vstop prost!

OBVESTILO

Naročnike in bralce Dolenjskega lista obveščamo, da bo prihodnja številka našega tednika zaradi tehničnih vzrokov lašja v petek 30. julija.

Partizanski pozdrav

Belokranjecem, borcem in aktivistom NOB ter vsem ostalim gostom!

Okrajni ljudski odbor

Okrajni komite ZKS - Okrajni odbor SZDL - Okrajni odbor ZB Črnomelj

Spomenik na Planini in planinski dom na Mirni gori — lep začetek proslav

Od številnih proslav po vsej Beli krajini ob zgodovinskem praznovanju desete obletnice prvega zasedanja SNOS v Črnomlju in Dneva vstaje, sta bili prvi proslavi v nedeljo 11. julija. Na Planini pri Semčju je svet za zdravstvo in socialno politiko LRS odkril spomenik partizanskim bolnišnicam na Rogu, obenem pa je bil ta dan svečano odprt novozgrajen planinski dom na Mirni gori.

Svečanosti na Planini so se udeležili številni predstavniki ljudske oblasti in množičnih organizacij črnomajškega in novomeškega okraja, člani Izvršnega sveta LRS in Centralnega komiteja ZKS, ljudski poslanci, veliko število zastopnikov najvišjih zdravst-

venih ustanov in organizacij je bilo v zavetju Roga zgrajenih 23 bolniških postojank, skozi katere je šlo veliko ranjenih in bolnih partizanov. Centralna vojna partizanska bolnica je imela skupno v vseh postojankah 1400 postelj. V njej se je zdravilo v času NOB nad 22.000 ranjenih in bolnih partizanov. Navzlic velikanskim težkostim in izredno hudim razmeram, v katerih so poslovala partizanske bolnišnice, je bilo okrog 85% vseh ranjenecv in bolnikov spet vrnjeno v bojne enote. Poudaril je, da je partizansko vodstvo tudi v saniteti doseglo prav take uspehe kot na vojaškem polju. Zastopnik vojaške sanitete dr. Stefan Šobar pa je poudaril, da so bili

Spomenik je odkril s kratkim nagovorom predsednik sveta za zdravstvo in socialno politiko LRS tovariš Tone Fajfar, takoj nato pa je dr. Mušič, predsednik Društva zdravnikov Slovenije, položil na spomenik lep venec. Prof. dr. Lunaček je v daljšem govoru podrobno orisal nastanek, razvoj in delovanje partizanske sanitete vse od začetka pa do osvoboditve. Od 16. junija 1942 do osvoboditve

(Nadaljevanje na 3. strani)

Za kaj bodo lahko zasebni kmetje najeli kredite

Za sadovnjake, hmeljnike, piemensko živino, za reprodukcijska sredstva in orodje ter za gradbene potrebnosti in hišno opremo

Zvezni izvršni svet je odobrila kmetom, registriranim ribičem, članom kmetijskih in ribičkih združenj, da lahko z določeni pogoji dobivajo od Narodne banke in kmetijskih združenj kredite. Odobreni krediti se bodo poročili za nakup reprodukcijskega gradiva (umetnih gnojil, semen, pogonskih snovi itd.), gradbenih potrebščin in potrošnega blaga (razen živil), vrtni pa v enem letu, dalje za nakup štedilnikov, radio aparatov in pohištva (takšne kredite je treba vrniti v treh letih), in za nakup kmetijskih strojev in orodja, opreme za umetno namakanje ter kmetijskega in drugega orodja (te kredite je treba vrniti v petih letih). V petih letih je treba vrniti tudi kredite, ki jih določa zasebni kmetje za ureditev sadovnjakov, vinogradov in hmeljnikov in za nakup vprežne in piemenske živine. Narodna banka lahko daje kredite kmetom neposredno ali preko kmetijskih združenj. Investicijske kredite lahko daje samo Narodna banka, in sicer s posredovanjem kmetijskih združenj.

Višina kredita se določa po kmetovem letnem dohodku, ki je podlaga za odmero davkov. Za določanje višine kreditov so vzeli različne odstotke po rokih odplačila: za kredit z enoletnim odplačilom 20 odstotkov, za kredit z dvema letoma 30 odst., za kredit s petimi leti odplačila pa 35 odst. Osnove za odmero davkov. Prošenci, ki imajo 200.000 din dohodkov, lahko n. pr. dobe 40.000 do 100.000 din posojila, kar je odvisno od roka odplačila. Znesek kredita po tem odloku Zveznega izvršnega

dajanju kreditov, lahko pa tudi neposredno dajejo kredite, če so kreditno sposobne. Kmetijske zadruge, ki bodo neposredno dajale kredite zasebnim kmetom, lahko dobe pri Narodni banki kredit proti 4 odst. obrestim. Narodna banka pa jim bo dajala 1 odst. provizijo od zneska odobrenih in uporabljenih kreditov. Ta odlok Zveznega izvršnega sveta je zlasti važen za povečanje kmetijske proizvodnje in za razširitev blaginje in prometa še posebej. Kmetom in ribičem je zdaj omogočeno, da v celoti uporabljajo popuste pri nakupu kmetijskih strojev in orodja ter drugih industrijskih izdelkov.

potrebnih za pospeševanje kmetijstva. Zaradi zelo visokih cen mnogo srednje premožnih kmetov doslej ni moglo kupiti kmetijskih strojev in orodja. Ni dvoma, da bo vas z uporabo kreditov in popustov dobila najpotrebnejše industrijske izdelke, brez katerih si povečanje donosa ne moremo misliti. Kmetom je zdaj omogočeno, da posvetijo večjo pozornost pospeševanju sadjarstva in vinogradništva. Dodeljevanje kreditov zasebnim proizvajalcem je važno tudi zato, ker bo vplivalo na promet z industrijskimi izdelki in povečalo blaginjo izmenjav med mestom in vasjo.

OD TEDNA DO TEDNA

Nas trenutno najbolj zanimiva tržiška vprašanja, o katerem je mogoče reči, da se bliža sporazumni rešitvi. Tako za zdaj presojamo po pisanju tuje tiska, najbrž bomo kmalu zvedeli tudi za uradna stališča. Razvoj tega vprašanja v zadnjih letih nam je prav dobro znan. Kot posebno značilnost pa naj spet omenimo, da je ta razvoj vseskozi spremljala realistična in miroljubna politika Jugoslavije. Ohranitev miru na svetu je bilo prvo vodilo, ki ga je imela naša vlada pred očmi, ko je, zavedajoč se velikih žrtev, nastopala z novimi in novimi predlogi, da bi vsaj začasno spravili z mednarodnega dnevnega reda to košljivo vprašanje. Šele v zadnjem času pa so izkazali tudi naši južni sosedi nekoliko več realizma, tako da bi bilo mogoče sedanjemu položaju po svetu primerno urediti tržiški problem. Kolikor je doslej jasno, bi v bistvenih črtah sporazumna rešitev določala naslednje:

Dokonečne zahteve Jugoslavije in Italije bi za zdaj pustili ob strani, ker bi bil to s pravnega vidika začasen sporazum, po katerem bi Italija prevzela upravo cone A in Trsta, Jugoslavija pa upravo cone B. Določila bi le manjše ozemeljske spremembe ob meji obah con, tako da bi nekaj izrazito slovenskih vasi dobila Jugoslavija, mali del v severozahodni coni B pa Italija. Trst naj bi dobil lokalno samoupravo, kar je zlasti pomembno za koristi tržaškega zaledja, saj vemo, da je gospodarski pomen mesta in pristanišča tesno povezan z zalednimi kraji. Nadalje bi imela Jugoslavija v tržaškem pristanišču določene olajšave, hkrati pa predvidevajo s pomočjo zahodnih velebit gradnje novega pristanišča na jugoslovanskem ozemlju. Končno pa moramo kot izredno pomembno določiti omeniti obojestransko poročila, ki naj bi jih obe državi dali druga drugi glede narodnostnih manjšin. Pri tem bi bila Italija obvezana povrniti Slovencem gmojno škodo, ki so jo našli ljudje utrplili med dolgoletnim nacionalnim in gospodarskim zatiranjem pod Italijo.

Zboljšanju mednarodnega položaja. Kajti če na splošno pregledamo ostale politične dogodke po svetu, kaj hitro spoznamo, da bi na vseh koncih potrebovali takih odločnih posegov, ki bi pomagali blažiti mednarodno napetost. Priznati sicer moramo, da velesile niso povsem opustile prizadevanj po sporazumnem urejanju spornih vprašanj. Zeneva je postala spet vse pozornosti vzbujajoče središče, saj so se na nadaljevanju azijske konference zbrali zunanji ministri vseh prizadetih držav — razen Amerike, ki pa je navzlic vsem posla svoja zunanje ministrstva Dullesa na povenskih vasi dobila Jugoslavija, mali del v severozahodni coni B pa Italija. Trst naj bi dobil lokalno samoupravo, kar je zlasti pomembno za koristi tržaškega zaledja, saj vemo, da je gospodarski pomen mesta in pristanišča tesno povezan z zalednimi kraji. Nadalje bi imela Jugoslavija v tržaškem pristanišču določene olajšave, hkrati pa predvidevajo s pomočjo zahodnih velebit gradnje novega pristanišča na jugoslovanskem ozemlju. Končno pa moramo kot izredno pomembno določiti omeniti obojestransko poročila, ki naj bi jih obe državi dali druga drugi glede narodnostnih manjšin. Pri tem bi bila Italija obvezana povrniti Slovencem gmojno škodo, ki so jo našli ljudje utrplili med dolgoletnim nacionalnim in gospodarskim zatiranjem pod Italijo.

Za nekaj ovčjih stopinj - smrtno sovraštvo in 50.000 din stroškov

To je bilo spet, kot tlikokrat, pod Gorjanci, kjer trma in zloba povzročata toliko zla, mnogo več kot vse druge nesreče skupaj. To zlo je toliko hujske ker nima konca in kot rakasta rana razjeda so žitje tam, kjer je to najbolj potrebno in korist posameznika in celotne družbe. Leta 1951 je sneg v Suhadolcu zgodaj skopnel. Z februarja so kmetje spustili ovce na prosto. Tudi posestnik Bele je spustil ovce na pašo, pasla pa jih je 10-letna hčerka. Ta se je zamotila z drugimi otroci in ovce so stopile na svet sosedja Janeza Gorencina in menda šle na njegove tropine. On je ravno kahal žganje in je baže ovce nekajkrat zapodil stran, pozneje, ko so se spet vrnile na njegov svet, je tri zaprt v svinjak, zapah na vratih in zabil z žebli. Beletova hčerka je odtihala k očetu in ostali družini v vinograd ter povedala, kaj se je zgodilo z ovcami. Bele je poslal domov 19-letnega sina Antona, češ pojdi k sosedu in mu reči, naj da precentiti, če so ovce napravile kaj škode, ovce pa izpusti. Pripravljen sem plačati škodo, samo pove naj, koliko je.

Kako se je stvar potem razvijala, je težko točno ugotoviti. Gorenc je kahal žganje in Bele Anton trdi, da ga je Gorenc na njegov predlog, naj pove koliko so ovce naredile škode in jih izpusti, napadel s sekiro. Spoprijela sta se na Gorencevem dvorišču; Bele je Gorencu izvil sekiro iz rok ter odbil zapah na vratih

levo, da so šle ovce ven. Poleg je bila tudi njegova semestra. Gorenc je med tem prinesel gnojne vile in pretep se je nadaljeval, dokler ni Gorenc dobil udarca s sekiro, ki mu je prelomil levo roko. Tudi Bele je dobil nekaj udarcev z vilami. Gorenc je poklical rešilni avto, ki ga je zapeljal v novomeško bolnišnico. Po treh dneh zdravljenja ga so odpravili domov z roko v mavcu. Nato se je začela pravda. Najprej na kazenskem sodišču, kjer so po več razpravah oba oprostili kazenske odgovornosti, ker sta bila po poizvedbah oba kriva pretepa. Ni šlo pa tako lahko na civilnem sodišču glede odškodnine. Gorenc je zahteval povrnitev vseh stroškov, odškodnino za zmanjšano storilnost in 30.000 din za bolečine. Ze med pravdo je navedel, da je bil pokodovan tudi na glavi, češ da je imel predtvo lobanjo in da zato čuti posledice. Ker iz opisa zdravljenja v novomeški bolnišnici ni bilo razvidno in mu je sodišče odre-

prav je bil fant takrat star komaj 9 let. Iz sodnih aktov je razvidno, da tudi Gorenc ni bil vedno preveč miroljuben in je bil v stari Jugoslaviji zaradi hude telesne poškodbe obsojen na eno leto robjabe. Okrajno sodišče je priznalo obojestransko odškodninski zahtevek v skupnem znesku okrog 20.000 din, ki se enakomerno deli na oba, vendar bo Gorenc dobil, ker je imel hujše poškodbe, od Beleta okrog 10.000 din. Sodišče je priznalo Gorencu vse utemeljene odškodninske zahteve, razen za poškodbo glave, ki jo je uveljavljal že med potekom razprave in ni bila zdravniško dokazana. Koliko pa je pri vsem tem stroškov? Vsek je imel svojega zagovornika, zaslusih je bilo več kot deset priš, samo za koleke je šlo nad 8000 din. Vsi stroški, brez izgube časa, gotovo presegajo 50.000 din, in vse zaradi nekaj ovčjih stopinj na sosedovih tropinah. In kar je še najhuje, Gorenc se z razsodbo ni strinjal in se bo gotovo pritožil.

Izšel bo zakon o vinu TUDI AMERIKANCI GA RADI PIJEJO Po statističnih podatkih je med 180 milijoni prebivalcev ZDA najmanj 65 milijonov ljudi, ki pijejo alkoholne pijače iz potrebe. Med temi je vsaj 4 milijone takih pijancev, ki pomenijo resen družbeni problem. Njihovo število naraste na leto za 250.000. Samo v Chicagu, ki je drugo največje mesto ZDA, je kakih 100.000 hudih alkoholikov, ki na ta ali drug način obremenjujejo mestno blaginjo na leto za 60 milijonov dolarjev. Zaradi posledic alkohola je v enem letu izgubljenih v Ameriki najmanj 346 milijonov delovnih ur, kar predstavlja 714 milijonov dolarjev izgube na zaslužku. Statistika tudi dokazuje, da ima polovico smrtnih prometnih nesreč na vesti alkohola.

2 milijardi kilovatih ur v naši največji hidrocentrali

Na reki Cetini so začeli s pripravilnimi deli za graditev največje hidrocentrale v naši državi. Ko bo gotova, bo nova elektrarna dajala dvojnopolkrat več elektrike, kakor Jablanica in bo križala 42% vseh potreb LR Hrvaške. Letna zmogljivost te hidrocentrale bo 2 milijardi kilovatih ur, proizvodnja električne energije pa bo 3 krat cenejša od sedanjih povprečnih proizvodnje.

Dopisujte v »Dolenjski list«

Odgovor iz Mirne peči

Tovariši Adalbert Božič, Franc Grandič in Izidor Murn so na članek »Mirnopeški gasilci pišejo« (Dolenjski list št. 7) poslali eno miselnost našega tednika dalje pisno, iz katerega objavljamo naslednje glavne misli: »V objektivno pojasnilo na omenjeni dopis, dajemo bralecem Dolenjskega lista sledeče pojasnilo: Gasilsko društvo in njegovo delo je tako humano, da zasluži vse priznanje in pomoč javnosti. Mi nismo namena kritizirati društva, temveč posamezne članke gasilske organizacije, posebno se funkcionarje, njihov odnos do družbenih organizacij ter njihovo delovanje in njih. Takoj uvodoma poudarja pisec omenjenega članka, da tretjino gasilsko društvo v Mirni peči delavci, kmetje in obrtniki, kar smatramo za pravilno, čudimo pa se, zakaj so ignorirali proslavo praznika delovnega ljudstva? Zakaj se niso povezali z ostalimi družbenimi organizacijami pri sestavi programa in zakaj niso prišli na proslavo? Za očitek velja za vedno, saj je znano, da bi se gasilci udeležili proslave, če bi bil njihov predsednik s poveljnikom vedel izdat potrebna vabila za svoje članstvo. Čudimo se, da so nas sami funkcionarji gasilskega društva pri pripravi proslave občinskega praznika, prvega maja in v Titove štatefe razočarali s svojim čudnim odnosom. Naj navedemo nekaj konkretnih primerov. Za 1. maj je bil poveljniki gasilskega društva v Galič zadelani za ureditev dvoran, češar pa ni stori v polni meri in je to

ustvarilo nerazpoloženje. Tov. Galič je bil med drugim zadolžen za klopi, a je dal pripeljati mokre deske, pa se te zelo pozno, čeprav kar je bilo rečeno, da bi za dan naredili klopi Remont, a Galič se je izgovarjal, da ni časa. Za nastop gasilcev 9. maja pa je dal narediti klopi v rekordnem času! Predsednik gasilskega društva in predsednik občinskega LO tov. Janez Spendal se niti proslave 1. maja ni udeležil! Za izvedbo Titove štatefe smo vabili zastopnike vseh organizacij s sodelovanjem, toda sekretar in poveljniki gasilskega društva se tega sestanka nista niti udeležila. Sekretar društva je bil neposredno pred sejo še osebno povabljen, a se je izgovarjal, da se ni obril, na dan Titove štatefe pa so gasilci govorili, da jih nismo povabili na svoje zaradi organiziranja štatefe in so mislili, potem kar po svoji delati. Zgodilo se je, da je gasilce še čakal na Vihri na štatefo, ko je ta v krenila iz Mirne peči. Pred nedavnim je bil sekretar Anton Stemberger pri sekretarju občinskega društva SZDL in ga spraševal, če mora sekretar gasilskega društva biti tudi član SZDL. Mišljenja smo, da mora biti sekretar gas. društva med prvimi sodelavci SZDL, če hoče v socialističnem duhu vsajati svoje članstvo. Ze dalj časa nismo opazili ne njega ne njegove žene na sestankih SZDL. Na podlagi tega je bil tov. Stemberger kritiziran na nekem sestanku SZDL, kar smatramo za pravilno. Takoj po tem sestanku je njegova žena prinesla blaginjskički Merzejlov tisočak, češ da bo plačala člana-

rino in nove izkaznice za moža in sebe, čeprav je račun znašal še 50 dinarjev. Sodelovanje gasilcev in Mirni peči z ostalimi organizacijami je kaj ključno, če pogledamo sezname članstva, udeležbo na sestankih in če ocenjujemo njihovo sodelovanje, oziroma delo. Pri tem se ne bomo krivi mi, pač pa je treba iskati krivde pri odboru gasilskega društva, ki ne zna ali pa noče vzpodbuditi članstva za sodelovanje z ostalimi množičnimi organizacijami. Glede obveščanja za občni zbor gasilcev pripominjamo, da je Adalbert Božič bil res osebno vabljeno, a je bil po politični liniji drugje zadržan, njegova žena pa je bila zaposlena doma, ker je čez teden v službi. Kar zadeva pogreb padlih borcev, ki so bili prekopani iz gozdov, smatramo, da je dolžnost vsakega zavednega državljanca — Slovence, da se lažih pogrebov udeleži brez javnega hvaležanja in nagrajevanja, pa naj si bo v uniformi ali v civilu. Znano nam je človekoljubno delo gasilcev, kar cenimo ter jim tega nihče ne opekata, ampak hvalno ceniti, ne moremo se pa spriznati z rezerviranim stališčem gasilcev — vsaj nekaterih — napram ostalim množičnim organizacijam. Kar je večakot kvanto za sekretar. Mislimo, da mora preobrtba družbe in človeka preobrti tudi v gasilske vrste. Na koncu še pripominjamo, da to ni bilo nobeno mahanje, udrihanje, obkrovanje, ampak zdrava kritika tremezno mislečih, ki jim je interes in »dvig gasilstva pri srcu«

sko zadruga je s svojimi sredstvi naročila strokovnjake družnega podjetja Agroobnove, da so izdelali načrte za osušitev močvirnih površin. Predračun je pokazal, da bi osuševalna dela stala okrog 4.500.000 din ali 150 tisoč din od hektara. Ta vsota je seveda za izredno skromne razmere kostelskega kmetiča prilično visoka in je bilo treba misliti in računati na ugodne kredite in delno tudi na pomoč skupnosti. O našem kreditu se je razpravljalo še pred novim načinom kreditiranja, toda uspeh je bil slab — razen v Slavskem lazju, kjer je bila večina za nateje kredita. Kaže, da je vzrok slabemu uspehu slaba kreditna sposobnost kostelskega kmetiča, veliko pomanjkanje smisla za dolgoročne investicije in tudi strah, oziroma nezaupanje v to koristno akcijo. V tem je stopila v veljavo nova uredba o kreditiranju ter je kmetijska zadruga v Fari, ki je vendar prošla za investicijski kredit, pri natečaju propadla, kajti sorazmerno za opreznost prebivalstva je ponudila 1-odstotno mero na 30 let odplačila. Ko je postalo jasno, da po tej poti ne bo mogoče ostvariti toliko potrebnih melioracij, so organi ljudske oblasti, upoštevajoč, da je ta oblika gospodarske pomoči v tem kraju najprilkladnejša, poslegli vmes in zagotovili sredstva za osuševanje brez kreditov. Nujno pa je, da lastniki zamorčenih zemljišč organizirajo »Vodno skupnost«, ki bo skrbela za vzdrževanje melioracijskih naprav ter bila porok, da denar vložen v kanale in drenažo, ne bo čez nekaj let propadel. Z organizacijo vodne skupnosti pa se je začelo drugo dejanje tragikomedijske. V Vasi in Fari

Izšel bo zakon o vinu

V začetku julija je sprejela Zveznata ljudska skupščina v Beogradu vrsto novih zakonov, med temi tudi nov zakon o sodiščih in zakon o gospodarskih sodiščih. Ko so med drugim razpravljali o visokih cenah vina in žganja v gostinjah, so ugotovili, da je ob povečani proizvodnji teh dveh pridelkov nujno treba misliti na znižanje cen. Pripravlja se tudi zakon o vinu, ki bo vsakek pripomogel k izboljšanju položaja na trgu alkoholnih pijač.

Za švico gradimo dve tovrni ladi

Ladjedelnica »3. maj« na Reki je sklenila pogodbo za zgraditev dveh tovrnih ladij z nosilnostjo po 10.500 ton s švicarsko paroplovno družbo »Atlantic« v Lausanni.

Zakaj imamo v Adlešičih luč »na obroke«?

V občini Adlešiči, h kateri spada 21 vasi in zaselkov, sta elektrificirani le dve vasi: Adlešiči in Purga. Drogovi za zunanji vod so postavljeni na Gorenjkih, Vrhovcih, delu Marindola, Vil in Malih Selih, Bednju in Pribinčih. Skoraj povsod pa manjka še notranja napeljava. Posamezni interese potrebe, niti za spanje do mestnikar ni časa. Povedalo se, da imajo šestkrat otekle noge od neprestnega letanja sem in tja. Gostinsko podjetje je aktivno in bi lahko zaposlilo več ljudi, če je toliko dela. Mislim, da velja tudi za strežno osebo v gostinstvu 8 urni delovni čas kajti samo v takem primeru lahko zahtevamo od ljudi vestno opravljanje službe. Rado priče same potoliže, da skoraj ne poznajo počitka; nimajo niti toliko prostega časa, da bi si uredile najpotrebnejše oseb-

TUDI AMERIKANCI GA RADI PIJEJO

Po statističnih podatkih je med 180 milijoni prebivalcev ZDA najmanj 65 milijonov ljudi, ki pijejo alkoholne pijače iz potrebe. Med temi je vsaj 4 milijone takih pijancev, ki pomenijo resen družbeni problem. Njihovo število naraste na leto za 250.000. Samo v Chicagu, ki je drugo največje mesto ZDA, je kakih 100.000 hudih alkoholikov, ki na ta ali drug način obremenjujejo mestno blaginjo na leto za 60 milijonov dolarjev. Zaradi posledic alkohola je v enem letu izgubljenih v Ameriki najmanj 346 milijonov delovnih ur, kar predstavlja 714 milijonov dolarjev izgube na zaslužku. Statistika tudi dokazuje, da ima polovico smrtnih prometnih nesreč na vesti alkohola.

Zakaj imamo v Adlešičih luč »na obroke«?

V občini Adlešiči, h kateri spada 21 vasi in zaselkov, sta elektrificirani le dve vasi: Adlešiči in Purga. Drogovi za zunanji vod so postavljeni na Gorenjkih, Vrhovcih, delu Marindola, Vil in Malih Selih, Bednju in Pribinčih. Skoraj povsod pa manjka še notranja napeljava. Posamezni interese potrebe, niti za spanje do mestnikar ni časa. Povedalo se, da imajo šestkrat otekle noge od neprestnega letanja sem in tja. Gostinsko podjetje je aktivno in bi lahko zaposlilo več ljudi, če je toliko dela. Mislim, da velja tudi za strežno osebo v gostinstvu 8 urni delovni čas kajti samo v takem primeru lahko zahtevamo od ljudi vestno opravljanje službe. Rado priče same potoliže, da skoraj ne poznajo počitka; nimajo niti toliko prostega časa, da bi si uredile najpotrebnejše oseb-

Kajetan Hrošč: 2 Tobak, tihotapci in financarji

Bil je zares skromen. Imela je nekaj možnarjev za drobljenje tobaka, nekaj železnih, žimnatih in svilenih mt, čebr za luženje, mlin za mletje, dva para cokelj za tlačenje tobaka pri luženju in poleg drugih drobnih priprav še tehnično. V tej tovarni so predelovali samo slabše vrste, boljše vrste tobaka sta izdelovali obe drugi tovarni ali pa so že izdelanega uvažali. Glavna uvozna pristanišča so bila Trst, Reka, Bakar in nekaj furlijskih luk. Niti sto let ni prešlo, odkar so spoznali v Evropi to zelišče in ga začeli uživati, ko so spoznali tudi že njegov velik pomen za državno blaginjo. Uvajati so začeli monopolno, v naših krajih v zadnjih desetletjih 17. stoletja. Prvotno jih država ni imela v lastni upravi, marveč jih je oddajala v zakup najboljšemu ponudniku. Ker je bila v onih časihoskimi imeni, ker je bila v

drugačna upravna razdelitev kakor je danes, so tudi monopolno razdelili po deželah. Ena monopolna uprava je obsegala dežele Koroško, Stajersko in Kranjsko. Zaradi goste naseljenosti je bila poraba tobaka razmeroma visoka in zato je bila tej primerna tudi zakupnina. Med nekdanjimi zakupniki najdemo samo močne finančne družbe, ki so bile po večini v lasti Furlanov in Židov. Pogojene zakupnine so bile tudi za sedanje razmere visoke. Zakupnik je plačeval letno državni blaginji za promet s tobakom v omenjenih treh deželah preko en milijon goldinarjev, v enakih mesečnih brokih.

Tobaka je bilo mnogo vrst, kakor ga je še danes. Razlika ni bila samo v kakovosti, marveč mnogo bolj v ceni. Uvoženi tobak so prodajali pod visoko donečimi francku. Ker je bila v onih časihoskimi imeni, ker je bila v

razpošiljal kar v sodih. Koliko tobaka so porabili v onih časih, razberemo iz zakupnine, ki so jo zakupniki plačevali državi, in pa iz zalog, ki so jih imele tovarne. Ljubljanska tovarna, ki ni bila niti velika, kakor smo že videli, je imela navadno na zalogi okoli 2000 škatlic boljših vrst, slabših vrst pa, že izdelanega ali pa v predelavi, češ 200 ton. Koliko časa so te zaloge trajale, sicer ne vemo, toda za leta naprej se gotovo niso preskrbovali. Zraven tega pa so se zakupniki vedno pritoževali, da je na kmetih malo kupčije, močnejši posetnikri ki da so v delavskih krajih, kamor so prištevati okoliške Novega mesta. Višnje gore in Ribnice. Kakšne so trafike dandanes, ve vsakdo. Tudi trafikaniti nima jo s tobačnimi izdelki mnogo dela. Kar kdo zahteva mu odštejejo, kupec da denar in kupčija je gotova. V onih časih je bilo drugače. Pisatelj Josip Jurčič je v povesti »Božidar Tirtel« mimogrede opisal takšno tobakarno. Na izvesku pred hišo, kjer bila

trafika, je bil naslikan Turek tobačnih kupcev in hotela povsod uvesti tehnične. Ta namera pa je naletela na odločen odpor vseh trafikantov. Utemeljevali so ga s tem, da imajo od težkega dela trde roke in ne bi mogli tehtati tako majhnih količin. Če bi tobačna uprava še nadalje vztrajala pri svoji nameri, so govorili, da bodo vrnili »pavente«, to je sodobno rečeno, grozilo so s kolektivno odpuvedjo. Tega se je tobačna uprava ustrašila, ker bi imela veliko škodo. Sama ne bi nekaj časa, preden ne bi organizirala nove trafikantske mreže, ničesar prodala, potrošniki pa bi med tem kupovali tihotapski tobak. Zato so trafikanti lahko še nadalje merili, čeprav s krivimi mericami. Prepovedana stvar se zdi marsikomu boljša od dovoljene. Tako je bil v onih časih tihotapski tobak boljši od monopolnega, ne zaradi kakovosti in cenenosti, marveč najbrž zaradi nenavadnosti. V očeh ljudstva so veljali tihotapci za junake, ki se upajo upirati tobačnim birifem. O tobačni upravi in njenih bi-

ričih je vladalo povsod najslabše mnenje. Od prepreste glajstva pa vse tja do grajščakov in vojskova so bili vsi enodušni v mnenju, da ni tobačna uprava nič drugega, kakor da vzemirja mirne deželane in jim z visoko ceno tobaka izsiljuje denar. Ta misel res ni bila popolnoma neupravičena, ker so zakupniki hoteli priti s ceno tobaka ne samo na svoj račun in kriti visoko zakupnino državi, marveč si narediti tudi čim večji dobiček, imeli bi res vsjo možnost, če jim ne bi nasprotovali tihotapci z nedovoljeno trgovino. Državna oblast je sicer zakupnikom nudila pomoč pri zasledovanju tihotapcev, toda ta pomoč je bila v večini primerov nezadostna, ker so jim jo nudila podrejena oblastva samo z zakonom prisiljena, simpatije pa so ostale na strani tihotapcev. To se je pokazalo zlasti tedaj, kadar so višje gospodske ukazale grajškim oblastem, naj ujamajo kakšnega tihotapca. Tako zasledovanje nam kaže primer dveh tihotapcev iz Kovorja pri Trzinu na Gorenjskem.

Martin Žugelj:

Začetek in razvoj organov ljudske oblasti v Beli krajini

Pred nami je zgodovinska proslava dneva ljudske oblasti in 10. obletnica zasedanja SNOS v Črnomlju. In bi ne bilo prav, če bi ob teh slovesnih dnehi šli molče mimo dogodkov, ki so se pred desetimi leti razvijali na tem lepem košču slovenske zemlje, v deželici, ki je takrat marsikomu pomenila nov dom, vsem poštenim in napredno usmerjenim Slovincem pa žarišče nastajajoče nove dobe in z njo nove domovine.

Ustanovitev OF

Sovražnik je komaj pregažil našo domovino, ni se utegnil še niti dobro razgledati po nji, že se je tudi Bela krajina priključila ostalim slovenskim predelom in po njihovem zgledu ustanovila OF, borbeno organizacijo, ki je imela za cilj osvoboditev našega ljudstva izpod tužjega jarma, bila je pa hkrati tudi edini oblastni organ, ki je veljal za vse slovensko ljudstvo.

Po prvem sestanku, konec maja 1941, je bil vzpostavljen prvi okrožni odbor OF; štel je devet članov. Odbor se je takoj lotil dela in ustanovil vsake odbore OF, tako v Črešnjevcu, Metliki, Starem trgu, na Vinici, v Gradacu, Semiču, Dragatušu, Podzemlju, v Gribljah in Krasincu. Tako je bila Bela krajina že spoznana preprežena z mrežo krajevnih organizacij, člani pa so bili do kraja zvesti na celom in programu OF, pripravljeni za vsako dejanje proti sovražniku, da ne bi mirno ždel na ugrabljeni zemlji. Sabotažne akcije so pokazale, da ne delujejo le posamezniki, pač pa organizirana skupina ljudi, ki pod nobenimi pogoji ne bojo trpeti tujega nasilja in se pripravljene za spopad z zavojevalcem vedno in povsod.

Prvi partizani

Vrhunec ljudskega odpora in življenja naših odborov OF v tej dobi so pa bile tri

Martin Žugelj, predsednik okrajnega odbora SZDL v Črnomlju

partizanske skupine, ustanovljene na območju Bele krajine: prva je bila nad Semičem, druga v Draščih, tretja pa na Tančih gori. Te skupine je bilo treba oboroževati, to nalogo pa so opravljali OF odbori s svojimi člani. Razumljivo, da organizacija sprva ni mogla zajeti še vsega belokranjskega ljudstva, bilo je potrebno mnogo tveganega dela, sovražnik je imel še neokrajeno, dobro oboroženo armado in še bolj razširjeno vohunsko mrežo, ki je od začetka posegla v sleherno vas. Delati je bilo treba silno previdno. Za protitevž sovražnikovega vohunstva je začela delovati obveščevalna služba OF. Vsa ta dejavnost Osvobodilne fronte je potekala brezhibno — izdajstva med našimi ljudmi in začetku ni bilo. Organizacija OF je rasla iz dneva v dan.

OF postaja vseljaska organizacija

Jeseni 1941 so odšle belokranjske čete na večje akcije proti Bučki na Dolenskem. Čete so bile dobro oborožene, borci hrabri in polni navdušenja. Toda sledila je tragedija na Lazah in prvi veliki zalet belokranjskih partizanov je za trenutek obstal. Toda res le za trenutek. Ljudje so videli, kako krvavo zavojevalec kaznuje, kako lakoten je naše krvi, krvi ljudi, ki

niso hoteli drugega, kot živeti na svoji zemlji svobodno, človeka vredno življenje, ki so hoteli braniti svoje pravice in svoj dom. Tega pa krvoločni fašizem ni maral razumeti in se je zatekel v zločine. Prelita kri pa v uporna srca ni vtila strahu, rodila je le še hujše sovraštvo do nasilja.

njem je razpravljati tudi naš rajonski odbor.

Velika odločitev

V začetku aprila 1942 se je pri »Vražjem kamnu«, ob cesti Črnomelj-Krupa, sestel plenem okrožnega odbora OF, ki sta se ga udeležila po dva delegata vsakega rajonskega

skratka — frontni odbori so morali misliti na vse.

Kolikor bohotneje so se širili OF odbori, toliko hitreje je plahnel pogum zavojevalcem, toliko bolj se je ožilo po njih zasledeno ozemlje. Majhne postojanke so zapuščali in se zatekali v večje kraje, ki

Izvršni odbor OF Slovenije leta 1945 na Doblički gori v Beli krajini

Po kratkem zastoju je bil ustanovljen nov okrožni odbor, ki ga je vodil Ivan Novak-Očka, člani pa so bili Franc Kočvar, Jože Kos, Milan Vrtačnik, Jože Železnik in Branko Pantič. Ta reorganizacija je bila januarja 1942, že naslednji mesec je pa okrožni odbor začel ustanavljati rajonske odbore OF; z delom so takrat začeli odbori na Suhorju, v Metliki, Semiču, Črnomlju, Gradacu, Dragatušu, na Vinici in v Starem trgu. Na čelu in v odborih so bili ljudje, ki so do konca zvesto in vneto delali za naše osvobodilno gibanje, je pater Norbert, član metliškega odbora, je šel najprej v Rim, odkoder se je vrnil kot belogardist in tako izdal vrste naprednih ljudi.

Jalovo prizadevanje reakcije

Ze marca in aprila so bili ustanovljeni tudi vaški odbori OF. Organizacija je tako zajela sleherno vas, postala je obče ljudska, resnično množična. Učinek se je hitro pokazal — ljudje so začeli množično odhajati v partizane. Pojavila pa so se tudi že gesla, kot: »Počakajte, čas še ni dozorel, »Le kaj bodo partizani s svojimi zarjavlimi puškami in podobno. Ampak to so bili osamljeni glasovi prebujajoča se preteklost, ki je iskala prvih prijemov, kako bi obdržala vladajoče položaje ali si jih spet pridobila.

Ljudje tem glasovom niso nasledili. Val upora je bil tako mogočen, da ga nihče več ni mogel zaustaviti. OF je dobila tak zalet in toliko življenjske sile, da je nihče ne bi zajel, kaj šele strl.

Reakcija pa ni bila na delu samo pri nas. Na jugu naše države je operiral Draža Mihajlovič, nekak vojni minister kralja Petra; imel je v inozemstvu popolno zaščito in naj bi vnašal zmedo v naše vrste. Toda kot je bilo naše uporniško gibanje previdno in udarno proti tujemu sovražniku, prav tako je bilo previdno proti še nevarnejšemu domačemu sovražniku. Kajti ta si je prisvajal gesla: »Osvoboditi domovino« in podobno, kazal se je ljudem kot zaščitnik domovine, hkrati je pa tesno sodeloval z okupatorjem, hotel je za vsako ceno preprečiti sprostitev sil delovnega, svobodnega človeka, ki je bil doslej samo izkoriščen in zatiran, pa si je hotel ustvariti lepše življenje v svojih domovini, ki je že nastajala pod njegovo borbeno pestjo. Izdajstvo Draže Mihajloviča je bilo od našega skupnega vodstva prav v tej dobi pri nas že dokazano, o

odborna. Na tem plenumu so delegati obravnavali položaj, ki je nastal ob Mihajlovičevem izdajstvu. Zavzeli so do Mihajloviča svoje, jasno da popolno odklonilno stališče. Takrat je Bela krajina odločno stopila na uporniško in revolucionarno pot. Bila je to velika politična odločitev, ki se je uresničila v poglubljenem delu za našo osvoboditev. Ljudje so zbirali opremo, skrbeli za prehrano, dajali denarna sredstva. Vrste partizanov so rasle, hkrati pa so seveda rasle tudi potrebe. Odbori OF niso bili več samo propagandisti, temveč osnovni organizatorji oboroženega upora, obenem pa središče, kjer so dobivale partizanske enote svojo oskrbo in vsa, za uspešno borbo potrebna sredstva.

Ljudstvo si samo voli predstavnike

Finančna sredstva so bila potrebna za podporo družinam, katerih hranilci so odšli v partizane; številne družine so imele svoje hranilce po zaporih in taboriščih,

so jih prav tedaj začeli utrjevati z utrdnjami in bodečo žico. Sovražnik je tako postal sam svoj ujetnik, zunaj žice je pa plalo novo življenje, tam je že klila prava svoboda.

Junija 1942 so bile volitve v narodno osvobodilne odbore, ki so tako postali resnični predstavniki ljudske volje, izvoljeni od samega ljudstva, da pomagajo OF pri delu za ljudsko oblast. Ni bilo nobenih pompoznih zborovanj, »nobel« lokalov ali razkošnih volilnih žar iz pretekle dobe. Na teh volitvah je spregovorila zavest tlačnega delovnega človeka, ki si je sam začel krojiti usodo. Kjer je delal, tam si je tudi izbral svoje zastopstvo. Zanjice so pustile srpe na njivi, obrtniki in delavci svoje orodje in vsi so se polnoštevilno udeležili sestanka in volitev. Razvnela srca je prevečala ena sama misel: zmagali bomo in šli v lepše življenje! Kajti naš človek je trdno verjel v zmago ljudje se niso ustrašili nobenih zrtev, pripravljene so bili na vse.

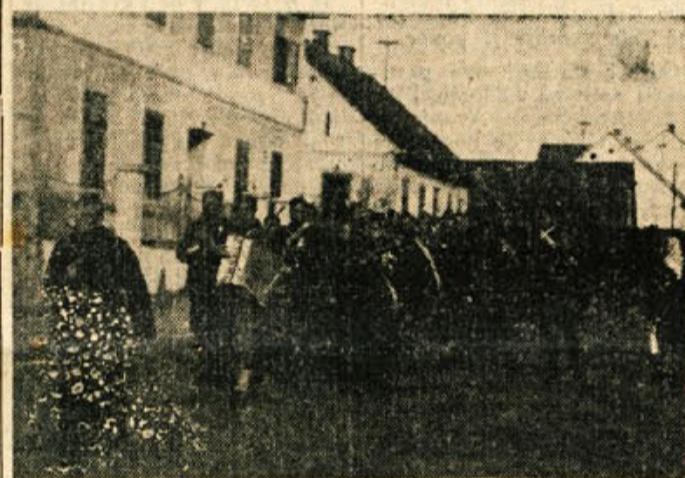
Razporeženje belokranjskega ljudstva

Ko so narodno osvobodilni odbori razglasili, naj ljudje ne plačujejo okupatorju več davka, so to storili brez oklevanja; nosili so na odbor polovnice, s katerimi naj bi bili poravnani davjate okupatorju, in zahtevali, da se uničijo, vse dajavce pa prispevali za OF. Ni bilo treba nikakih dolgih prepričevanj, zadoščala je ena sama beseda. Ko je okupator nato poslal med ljudi finančarje bivše jug. davčne uprave, so jih ljudje zavrnili, če pa je bil kateri preveč vsiljiv, so ga tudi počeli, kako je treba ravnati in kje je njegovo mesto. Tako so se finančarji večkrat znašli v svinjarih in lahko po več dni premljevali, kam naj gredo. Podobnih dogodkov je bilo veliko, vsi pa kažejo takratno razporeženje belokranjskega ljudstva.

Volitve so bile v Črešnjevcu, na Kravčevem vrhu, Cerovcu, Nestopljji vasi, v Strekljencu in drugod. Najznačilnejši primer sovražnikove onemoglosti so pa bile volitve v neposredni bližini Semiča; sovražnik jih je iz svojih postojank gledal s prostim očesom, pa je bil tako brez moči, da jih ni niti skušal preprečiti.

Ali življenje in svoboda — ali smrt

Sovražnik je še enkrat poskušal svojo moč — julija 1942 v roški ofenzivi, kar je trenutno zavrla volitve delno v metliškem, v celoti pa v črnomalskem rajonu. Ob začetku ofenzive je sovražnik vdrl v bližnje vasi, odganjal ljudi v svoje postojanke, od tam pa v internacijo. S tem je bilo osvobodilno gibanje zelo prizadeto, kajti sovražnik je pobral le naše zveste ljudi, ki so vneto delovali v OF. Prizadeta je bila tudi partijska (Nadaljevanje na 4. strani)

Pohod partizanov skozi Črnomelj

22. julij bomo praznovali v Črnomlju

Prvi so se pojavili v novomeškem okraju Brusničani

Poročila zadnjih dni kažejo, da bo udeležba prebivalcev novomeškega okrajja v Črnomlju na veliki proslavi 22. julija zelo velika. Vsi udeleženci proslave imajo, kot smo že sporočili, 75-odstotni popust na vlaku, zato bodo šli v Črnomelj predvsem z vlaki, bodisi z rednimi in izrednimi. Vožnja z vlakom iz Novega mesta in nazaj bo stala samo 56 din za osebo. Da bo čim večjemu številu ljudi omogočeno potovati ta dan v Črnomelj, bo na razpolago 26 tovornih avtomobilov, ki bodo zjutraj vozili iz vseh smeri okrajja do postaj in zvečer do vlaka nazaj v posamezne kraje. Kamioni, katere bodo dala na razpolago podjetja, bodo vozili po znižanih cenah. Vsak udeleženec bo pred odhodom iz občinskega ali krajevnega zbirališča plačal vožnjo za obe smeri, tako da bo imel zagotovljen prevoz nazaj. Vsak kamion bo imel tudi napis, da bo vsakdo vedel, s katerim se je pripeljal in kateri ga dolžan zvečer pripeljati nazaj na zbirališče.

Za partizanske patrolje, ki bodo šle iz novomeškega okrajja v Črnomelj že 21. julija, je med člani ZB vsak dan večje zanimanje. V glavnem bodo šle na pot štiri patrolje.

Na Vahti se ji bo priključila patrolja iz Sentjerneja, ki bo prišla sem preko Orehovice, Gabrja in Igljena. Skupno bodo nato nadaljevali pot preko Jugorja, Suhorja in okoliških vasi ter Krupe v Črnomelj. Med prvimi so se v največ-

... Sedanja faza naše osvobodilne borbe postavlja pred nas nekatere naloge na popolnoma nov način in nekatere popolnoma nove naloge. Doslej je bilo osnovno, čim uspešneje sovražnika politično in vojaško biti. Ni dvoma, da sta ti dve nalogi tudi danes še prav tako važni in nujni. V tem pogledu je naša naloga, da z vsoto odločnosti in doslednostjo izvedemo maksimalno mobilizacijo vseh ljudskih in materialnih sil in rezerv, da bi mogli v odločilnih bitkah, ki se približujejo, čim prej doseči na našem terenu odločilno zmago tako nad okupatorjem kakor tudi nad domačimi beloplavimi izdajalec. No, tej nalogi se pridružuje nova, nič manj važna: treba je utrditi in dalje graditi temelje naše nove državne skupnosti, ki so bili položeni na II. zasedanju AVNOJ. Politična mobilizacija ljudskih množic danes ni več samo vprašanje o tem, ali bodo ljudske množice to državo dejansko smatrale kot svojo, to je, ako se bodo te množice na svojih lastnih izkušnjah prepričale, da so državni organi zares organi njihove lastne oblasti. Zato je v tem pogledu naša osnovna naloga, razvijati organe ljudske oblasti na tak način, da se bo preko njih slovensko ljudstvo uveljavljalo kot neposreden urejevalec svoje države in domovine, skratka, da se bo zares začutilo gospodar na svoji zemlji...

... Vsak element oblasti, ki ga osvobodimo v naši kravi borbi proti okupatorjem in izdajalcem, morajo že danes ljudske množice preizkusiti in ga spoznati kot resnično demokratično in resnično ljudsko oblast. Že v samem začetku morajo na lastnih izkušnjah spoznati razliko med prejšnjim in sedanjim...

EDVARD KARDELJ — na I. zasedanju SNOS

Letalski miting na Krasincu

18. julija, v nedeljo priredi Letalska zveza Slovenije velik miting v Beli krajini. Miting ba na ravnini med Krasincem

Matelj Bor:

Purlizan

Ko bom od doma šel, v culo ne veži mi kruha rženega, ko bom od doma šel, v roko ne stiskaj mi križa lesenega.

Ko bom od doma šel, v časo ne toči mi vina šumečega, ko bom od doma šel, solza ne moči mi nagelna rdečega.

Ko bom od doma šel, jasen pogled naj bo, nočem meglenega, ko bom od doma šel, v srce nalij samo srda ledenegega.

in Gribljah; ob Kolpi, kjer je bilo za časa NOB letališče za pristajanje naših in zavezniških letal. To je bilo prvo letališče v Beli krajini. Letalska zveza priredi ta miting v proslavo dogodkov, ki so se pred 10. leti dogajali tu in na ostalih letalskih bazah.

Na mitingu bo sodelovalo 5 motornih letal, 2 jadralni in modelarji. Verjetno bodo sodelovala tudi letala JVL.

Dopolodne okrog 10. ure bodo v Črnomlju na fizikulturnem igrišču modelarska predvajanja, popoldanski program pri Krasincu bo pa naslednji:

- 1) Nastop modelarjev, 2) aerorazprega dveh jadralnih letal, 3) akrobacije jadralnega letala, 4) polet treh Matajurjev, 5) skok padalca z zadržkom, 6) trije skoki padalcev.

Po programu, ki bo zaključen okrog 5. ure popoldne, bodo poleteli nad Belo krajino, ki se jih bodo lahko udeležili stari znanci — partizani.

Letalska zveza Slovenije vabi na miting vse, zlasti pa prebivalce Bele krajine in sosednjih okrajev.

Proslave so se pričele

(Nadaljevanje s 1. strani) Iaki uspehi doseženi zato, ker je bilo ljudstvo povezano s partizani. Zdravstveno osebje je dalo tudi svoj krvni davek; v času NOB je padlo 28 zdravnikov in 47 medicincev. Po govoric je moški pevski zbor »Fante na vasi«, iz Črnomlja zapel dve pesmi, naka so Črnomlajci, mladinke nastopile v narodnih nošah s folklorno točko. Sodelovala je tudi godba iz Črnomlja.

Po svečanosti na Planini so udeleženci odšli na Mirno goro, kjer je bil svečano odprt novi planinski dom. Tega, za razvoj planinstva in turizma v Beli krajini tako pomembnega dogodka, so se v velikem številu udeležili tudi planinci in zastopniki planinskih društev iz Ljubljane, Trbovelj, Novega mesta in Karlovc. Velika, trdna in moderno zgrajena planinska koča na Mirni gori je lepa pridobitev Bele krajine in prizadevno mlado Planinsko društvo v Črnomlju zasluži vso pohvalo.

★525252★525252★525252★525252★525252

Spored gostovanj domačih kulturnih in fizikulturnih skupin v Beli krajini

16. julija: Dramska skupina Črnomelj nastopi v Črnomlju s komedijo: »Za stanovanje gre«.
17. julija: Koncert Invalidskega pevškega zbora v Črnomlju in nastop članov Radia Ljubljana ob 20. uri (pred koncertom in nastopom odkritje plošče v Črnomlju). Nastop dramske skupine Gradac v Gradacu: »Belokranjski kresovi«. Nastop dramske skupine Metlika v Metliki: »Veriga«. Nastop dramske skupine Semič v Semiču: »Krefli«. Nastop dramske skupine Dragatuš v Dragatušu: »Raztrgancie«. Nastop dramske skupine Vinica v Vinici: »Rdeče rože«. Nastop dramske skupine Tribučah v Tribučah: »Domen«.
18. julija: Nastop dramske skupine Črnomelj v Gradacu. Nastop dramske skupine Gradac v Semiču. Nastop dramske skupine Metlika v Črnomlju. Nastop dramske skupine Semič v Metliki. Nastop dramske skupine Dragatuš v Vinici. Koncert Invalidskega pevškega zbora v Predgradu. Nastop dramske skupine Tribučah v Adlešičih.
19. julija: Nastop dramske skupine Črnomelj v Gradacu. Nastop dramske skupine Gradac v Dragatušu. Nastop dramske skupine Metlika v Gradacu. Nastop dramske skupine Semič na Suhorju. Nastop dramske skupine Dragatuš v Tribučah. Nastop dramske skupine Vinica v Črnomlju. Nastop dramske skupine Tribučah na Vinici. Koncert Invalidskega pevškega zbora v Metliki.
20. julija: Invalidski pevski zbor priredi koncert v Črmošnjicah. Nastop dramske skupine Metlika v Dragatušu. Nastop dramske skupine Semič na Vinici. Nastop dramske skupine Dragatuš v Predgradu. Nastop dramske skupine Vinica v Semiču. Nastop fizikulturnikov in atletov na malem stadionu v Črnomlju.
21. julija: Koncert Invalidskega pevškega zbora pri tabornih ognjih v Črnomlju — na prireditvenem prostoru v Zlebu. Nastop mladinske kulturne skupine iz Ljubljane s celovečernim sporedom (ob 20.30) v Semiču.

France Mihelič: Na jurji

Kočevska se pripravlja na Črnomelj

V zadnjih dneh so imeli v številnih krajih na Kočevskem člani Socialistične zveze sestanke, na katerih so razpravljali o udeležbi na partizanskem slavu v Črnomlju 22. julija. Po dosedanjih podatkih se je za udeležbo pripravilo že nad 2000 ljudi. V Črnomelj bodo šli z avtobusi, kamioni in z vlakom. Iz krajev, ki mejijo na Belo krajino, bodo šli na proslavo tudi z vozovi, nekateri pa s kolesi.

Pred praznikom 22. julija bodo lokalne partizanske patrolje obiskale znane partizanske kraje na območju svojih občin. Dne 21. julija ob 5. uri popoldne bo odšla iz Kočevja močna partizanska patrolja, ki bo šla katrih 100 ljudi, proti Črnomlju. Patroljo bodo sestavljali bivši borci iz vseh predelov Kočevske. Prenočevala bo na Mavrenlu, zjutraj pa bo krenila v

Črnomelj. Na svoji poti bodo obiskali kraje, znane iz težkih in slavnih borb narodnoosvobodilne vojne.

Med prebivalstvom na Kočevskem je veliko zanimanje za udeležbo na Dan vstaje v Črnomlju. Naj omenimo, da se ljudje v nekaterih krajih ne strinjajo s predvideno tarifo za prevoz z avtobusom. Ta bo znašala predvidoma 450 din za osebo in bo enotna za prevoz iz vseh predelov Kočevske.

Naši bojni tovariši iz sosednje Bele krajine upravičeno pričakujejo veliko udeležbo na vseslovenskem slavu v Črnomlju, predvsem iz svojih sosednjih krajev. Zato naj ne bo bivšega borca ali borke ter ostalih delovnih ljudi iz Kočevske, ki bi ostali 22. julija doma. Na svideenje v Črnomlju!

Borbene pozdrave ob DNEVU VSTAJE

Vsem novomeškim delovnim ljudem in kolektivom!

Ljudski odbor mestne občine Novo mesto

Začetek in razvoj organov ljudske oblasti v Beli krajini

(Nadaljevanje s 3. strani)

organizacija, saj je zgubila veliko članov, še več pa takih, ki so imeli že vse pogoje za sprejem v partijo. Ofenziva je bila v znamenju požigov, umorov in ropov, pravi pohod barbarskih tolp, ki so hoteli v krvi in plamenih zadušiti upor našega ljudstva. Toda ne kri, ki so jo prelili lenci, ne kri, ki so jo prelili lenci — v Zapudju so pobili osem možkih, ne smrt, ki je kosila

la pomočnike v vaških gospodarskih aktivih. Okrožna komisija ni bila samo izvršni organ, ki naj zbira sredstva za sporno oskrbo, temveč je izdajala tudi odločbe, bila je torej oblastni organ. Izdala je odločbe o zaščiti plemenske živine, o zakolu, o omejevanju kužnih bolezni itd. Zdravstveni aktivni po vaseh so vključevali žensko mladino, oskrbovali so partizane s perilom, dekleta so prala, krpa-

Prva slovenska skupščina

S kapitulacijo Italije je nastopilo prav v Beli krajini čisto novo razdobje. Bela krajina je zadajala novo, svobodno življenje, le s kratkimi prekinjavami, kjer so se stekale vse

Temelji naše politične in gospodarske ureditve

Prav na osnovi referatov in po živahnem razpravljanju je bilo sprejetih več odločitev in sklepov. Tako odlok o sklicanju zborov, v katerem je jasno nakazana vodilna misel ljudskega samoupravljanja: »Zaradi pritegnitve najširših plasti naroda k graditvi naše oblasti, naj KNOO skličejo volilno upravičence svojega območja na javno zborovanje (krajevni zbori volivcev) vsakega pol meseca ter o tem redno poročajo svojemu okrajnemu izvršnemu odboru.«

Ali sklep, ki ureja odnose med Slovenci in sosednjimi Hrvati:

»Zaradi ureditve bratskih odnosov do bratov Hrvatov, ki se skupaj z nami borijo za iste cilje, se pooblašča OIO, da nudi vso pomoč bratom Hrvatom po navodilih predsedstva SNOS.«

Važna sta bila sklepa o organiziranju upravno političnih tečajev v vseh okrajih in o gradbenih delih; s tem je bilo rešeno vprašanje ureditve bolnišnice v Kanižarici, edine bolnišnice za civilno prebivalstvo, saj Bela krajina dotlej sploh ni imela bolnišnice ne zdravstvenega centra. Urejeni so bili prejemki učiteljskega (solstvo je bilo namreč že široko razvito), sprejeti tudi sklepi o preganjanju skrivancev, o kazenskih ukrepih proti prebegom k sovraž-

niku v postojanke, o normiranju cen, o materialni pomoči naši vojski, o kaznovanju tistih, ki se oddajo predpisane količine hrane in živine itd.

Drugo zasedanje — 29. oktobra 1944 — pa je sprejelo prvo zasedanje prineslo vrsto sklepov, ki so posegli na vsa področja takratnega življenja in reševali nujna vprašanja, porajajoča se v tej hudi dobi.

Drugo zasedanje — 29. oktobra 1944 — pa je sprejelo prvo zasedanje prineslo vrsto sklepov, ki so posegli na vsa področja takratnega življenja in reševali nujna vprašanja, porajajoča se v tej hudi dobi.

Na barikadah revolucije in upora

Tako je med borbo s sovražnikom rasla in se krepila naša ljudska oblast. Vojna in revolucija sta šli vzporedno, obe pa sta bili zmagoviti. Krivice, ki so jih obutili ljudje v prejšnji družbeni ureditvi, so nujno izzvale upor proti izkoriščevalcem, ki so te krivice povzročali. Sovražnikovo nasilje nad našim ljudstvom je pa rodilo odpor, ki je zagorel v oboroženem uporu. Iz ljudstva sta švignila plamena revolucije in upora, uničevala sta preteklost in kovala prihodnost.

Tekla je kri, ker je morala teči! Padale so žrtve, bile so nujne, kajti brez njih se ni še nikoli rodilo kaj velikega. Sredi vsega vrenja, borb, krvi in muk je tudi belokranjsko ljudstvo stalo nepremagljivo na barikadah. Bela krajina je po letu 1943 začela kot simbol bodočega življenja; bila je svobodno otok v morju krvi in viharju borb. V Beli krajini je rasla nova oblast; ljudstvo je je krepilo, saj je oznanjala novo dobo, nov čas, novo življenje.

Pogled na množično zborovanje vojske in ljudstva v gozdu pri Metliki ob prazniku slovenskih in hrvaških brigad 9. julija 1944

naše ljudi v koncentracijskih taboriščih, ne požgani domovi — ničesar ni zaustavilo borečega se ljudstva, ki je imelo samo dve možnosti: življenje in svoboda ali smrt. Ofenziva je pod udarci borecev slabela in nazadnje splahnela. Posledice so bile sicer težke, toda ne obupne, še manj smrtno. Sovražnik je računal, da bo strah pred barbarstvom in nasiljem ubil upornemu ljudstvu pogum, pa se je zmotil, kajti nasilje in sovraštvo rodi samo sovraštvo in odpor. Ta zgodovinsko življenjska močrost je bila prav v tem primeru temeljito dokazana.

Ljudska samouprava

Delo, ki je med ofenzivo bilo sicer zastalo, so ljudje nadaljevali. Odbori, v kolikor so bili med ofenzivo prizadeti, so se izpopolnili. Denarni in razni drugi prispevki so spet začeli pritekati. Davčno vprašanje za kritje potreb je bilo rešeno pravilno — premožnejši naj dajo več, kot siromašni. Pa ne samo finančna, tudi druga vprašanja so NO odbori reševali na skupnih vaških sestankih, na primer: koliko hrane bo vas dala za partizane, kako razdeliti zbrani material, kdo je nujno potreben itd. Skratka — vsa življenjska vprašanja, ki so zadevala meščane, so obravnavali skupno in lahko trdimo, da so bili NO prvi zametki ljudske samouprave. Res ni bilo pisanih statotov, govoril je boreči se človek, ki je vedel, kaj hoče danes, in ki je slutil, kaj bo treba v bodoče, kajti spoznal je, kako važno je vprašanje odnosa med ljudmi.

Novo življenje v Beli krajini

Spomladi 1945 je obiskal Belo krajino tov. Kardelj. Svetoval je, da bi ustanovili na osvobojenem ozemlju Bele krajine tudi najrazličnejše aktivne, ki bi ljudi še bolj pritegnili k sodelovanju, na primer gospodarske, kulturno prosvetne in zdravstvene. Osnovala je bila okrožna gospodarska komisija, ki je ime-

la in podobno. Zaživeli so kulturno prosvetni aktivni in čez osvobodjena belokranjska polja je iz loz zadonela nova, doslej neznana partizanska pesem, ki je klicala naše ljudi v partizanske vrste, Italijanom in njihovim pomočnikom belogardistom pa napovedovala skorajšnji konec.

Odpri sta bili dve partizanski šoli: na Suborju, kjer je poučeval Stanko Vrazec, in na Lokvici, kjer je poučevala naša mladina Kocbekova. Ustanovljene so bile tudi dramske skupine. Tako je med neprestanimi boji vzklilo novo življenje in vanj niso bili vključeni le aktivisti, temveč je sodelovalo vso belokranjsko ljudstvo.

Gotovo je v zgodovini edinstven primer, da se je vse to godilo na ozemlju, iztrganem iz rok okupatorju, ki pa je še živel in trepetal v večjih postojankah; zato ni čuda, da so prihajali na to naše osvobodeno ozemlje mnogi opazovalci IO OF in od drugod, da se prepričajo, kako je v obstojem in delom aktivov, ki se bohotijo pred sovražnikovimi bunkerji in opravljajo tako velike naloge. Naša izkustva so potem uporabili tudi drugod.

Delo sredi sovražnih postojank

Kako strit in onemogel je že bil sovražnik, priča to, da so bili NO odbori tudi v Črnomlju, Metliki, Gradcu in drugod, torej v postojankah, kjer je imel sovražnik še svoje posadke. Prav v teh postojankah so bili zbrani že spomladi 1942 visoki zneski narodnega davka, vpričo sovražnika samega. Nekateri so prispevali do 40.000 lir, kar je bilo tudi za tiste čase veliko.

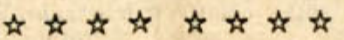
Ce omenim še, da vaški NO odbori niso imeli nadrejenih voljenih organov, je jasno, da se je tu udeleževala resnična volja ljudstva — torej samoupravljanje. Volitve v rajonski in okrožni NO odbor so bile šele 1944, torej po kapitulaciji Italije. Vse funkcije pa sta do takrat o-

niti nastajajočega novega reda. Na robu Slovenije je nastalo središče upora, od tu so šle brigade v poslednji napad za dokončno zmago nad nasiljem, tu se je takrat kovala naša sedanost.

In prav tu, v Beli krajini, je bilo 19. in 20. februarja 1944 prvo zasedanje SNOS, prvega predstavništva naše slovenske oblasti, predhodnika prve slovenske vlade. Prav SNOS je izdal odlok, da je na vsem področju belokranjskega področja nujno potrebno opraviti volitve, toda ne po starem jugoslovanskem načinu. Volitve so bile tajne in neposredne. Vse okrožje je bilo s tem odlokom razdeljeno na osem okrajev, pa so se spet delili na KNOO. Po določilih odloka so se morale najprej sestati okrajne skupščine. 18. julija 1944 pa je bilo prvo zasedanje okrožne skupščine Bele krajine.

To je bil v vojni vihri, ki je butala ob meje majhne deželice, katero so branile naše brigade, silen korak naprej. Bil je prvi drzni korak v demokracijo, prvi drzni korak naše narodne oblasti. Ze sama vsebina rapravljanja na skupščini je pokazala, da je narod v trpljenju doimel vso veličino časa, ki je pred njim. Pretehtali so vsa gospodarska vprašanja Bele krajine, poklicane, da odigra zgodovinsko vlogo v razvoju bodočih dogodkov, da strne vse svoje sile in iztisne iz svoje skope zemlje vse, kar more, in kar v danem trenutku tudi mora. Oskrba vojske je bil osnovni pogoj za dokončno zmago. Bila je to prva taka skupščina v Sloveniji, pa tudi v Jugoslaviji. V Beli krajini je dobil odlok SNOS svojo življenjsko obliko. Izvoljeni so bili vsi organi ljudske oblasti, od najvišjih do najnižjih.

Zasedanja so se udeležili naši najvišji predstavniki narodnih oblasti, tako poverjenika NKOJ dr. Anton Kržišnik in ing. Dušan Sernek. Od članov predsedstva SNOS pa so bili navzoči predsednik Josip Vidmar, sekretar Boris Kidrič, Marijan Breclj, Zoran Polič, Lubej Franjo in več

... Zmagovali smo zlasti iz dveh razlogov: ker smo prisluškovali dihanju in hotenju ljudskih množic in ker nismo izgubili ispred očij objektivnih procesov okoli nas. Nismo prehiteli ne enega ne drugega niti zastajali ne za enim ne za drugim. Držali smo se znanega načela, da se množice uče predvsem na lastnih izkušnjah in da je vsako prehitovanje teh izkušenj kakor tudi zastajanje za njimi prav tako škodljiva stvar, kakor je škodljivo vsako prazno načrtovanje, ki se ne opira na realne rezultate objektivne okolnosti... »

EDVARD KARDELJ — na I. zasedanju SNOS

... Narodno osvobodilno gibanje je pod genialnim političnim in vojaškim Titovim vodstvom doseglo že svojo višjo stopnjo. Če se je naša politika doslej predvsem ukvarjala z združevanjem vsega pozitivnega, kar narod premore — v narodno osvobodilni borbi, se sedaj ukvarja že tudi s problemi graditve, smotne, načrtne, v perspektivo usmerjene graditve demokracije in narodne oblasti. Če je torej naša politika imela doslej predvsem pečat političnega gibanja, nosi sedaj že tudi državniški pečat. To pa hkrati pomeni, da je naša osvobodilna slovenska in jugoslovanska politika, ki jo je v svojem referatu na prvem zasedanju SNOS tako izčrpno — s pogledom v preteklost in ustvarjalno bodočnost — analiziral podpredsednik NKOJ in IOOF, naš vodilni tovariš Edvard Kardelj, že pričela roditi sadove, ki jih narod od nje pričakuje — ne le za svojo osvoboditev, temveč tudi za svojo srečno bodočnost.

Včasih smo Slovenci sami sebe imenovali narod — hlapcev. Osvobodilna borba nas je preoblikovala v narod — borecev.

V sedanjem razdobju osvobodilnega boja rastemo hkrati kot — državni narod, ki gradi svojo ožjo slovensko in skupno jugoslovansko narodno oblast v nerazdružljivi povezanosti z enakimi državni narodi — federativne, bratske in prav tako močne Jugoslavije.

To poslednje dejstvo se je kar najpristneje zrcillilo na prvem zasedanju — prvega slovenskega parlamenta.

BORIS KIDRIČ

PISMO IZ ŠPEHARJEV

Včasih se kaj le oglasimo tudi iz našega konca; čeprav smo hudo odrezani od sveta živi v naši, z gozdovi obraseni dolini 25 malih kmetov. Skrajno slaba cesta tretjega reda, ki pelje po ostrih zavinkih in hudih klancih iz Vinice proti Staremu trgu ob Kolpi, je edina prometna žila, še iz Napoleonovih časov. O kakem vodovodu, oziroma sploh tekoči vodi, niti ne govorimo. Veseli smo, kadar je deževje, da napolni naše vodnjake. V suši pa moramo vodo voziti in nositi iz Kolpe.

Elektrifikacija čakamo že več let. Obljubljena nam je že zdavnaj, pa je ostalo le pri obljubi.

Do najbližje avtobusne postaje imamo 14 kilometrov, do šole in KZ 5, do sedeža okraja pa kar 30 kilometrov. Pa ne samo naša dolina, temveč ves bivši KLO Sinji vrh, ki ima okrog 500 prebivalcev, živi tako »za bregom.«

Morebiti bi se pa kako le dalo urediti, da bi vsaj enkrat na teden vozil tovorni kamion iz Vinice na Sinji vrh in nazaj? Prosili smo že in prosili, da bi dobili pismonošo, pa nam ne tstežejo. Ljudje morajo sami hoditi po pošto na Sinji vrh, če je kaj važnega pa celo na Vinico.

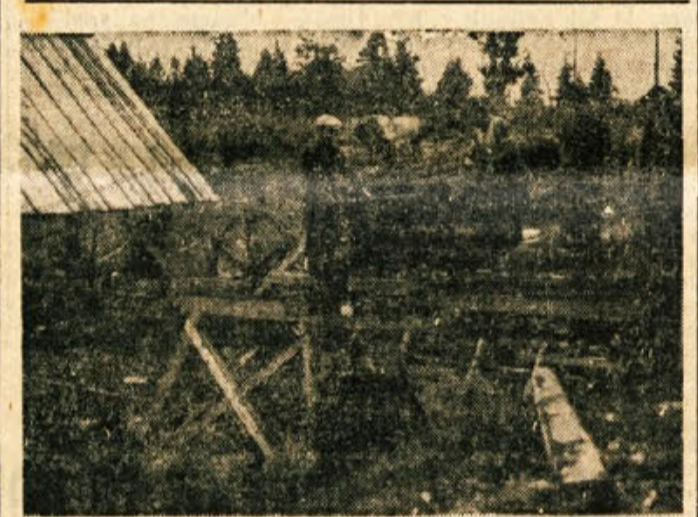
Ob komasaciji občin so nam tudi obljubili, da bo enkrat na teden uradni dan na Sinjem vrhu, v pisarni bivšega KLO. Ljudem bi bilo zelo pomagano. Če ima človek nujni uradni opravke, mora na občinski urad v Vinico in porabi ves dan (tja in nazaj 28 km). Če hoče na avtobus Vinica-Crnomelj, mora vstati že ob dveh. In kadar je še slabo vreme, pa moraš iti na pot!...

Prepričani smo, da občinski ljudski in okrajni odbor poznata naše težave; naj nam priskočita na pomoč, da ne bomo med najbolj pozabljenimi v Beli krajini!

Težava je tudi z zdravniško službo. Veliko nesreč pri živini in ljudeh je samo zaradi prevelike oddaljenosti, ker ne more pravočasno priti pomoč. Zadnji čas smo imeli veliko prisilnih zakolov živine, ker ni blizu veterinarja. Če pa kmet pokliče veterinarja iz Crnomlja (kjer ga trenutno niti ni) ali iz Kočevja je več stroškov, kot je žival vredna. Ker ni bilo doma okrajnega veterinarja, da bi pregledal meso prisilno zaklane živali, je moral kmet vse skupaj poslati konjaču. Vsekakor je treba, da bi bil na Vinici zdravnik, v Starem trgu ali Predgradu pa veterinar.

Občinski ljudski odbor naj bi se dogovoril s KZ na Vinici, ki ima tovorni avto, ali pa z DAPS, ki ima svoj avtobus na Vinici, da bi, eden ali drugi, peljal enkrat na teden do Sinjega vrha; tako bi pobral vsaj tiste poštnike, ki imajo opravke na Vinici ali v Crnomlju. S tem bi bilo ljudem izredno ustreženo! Odpadlo bi pa tudi vse dosedanje upravičeno godrnjanje in kritiziranje. P. Z.

Obiščite gospodarsko razstavo v Črnomlju!

Prvi premog so po obnovi rudnika v Kanižarici v jeseni 1944 izkopali trboveljski rudarji

Belokranjska železolivarna Črnomelj

čestita belokranjskemu ljudstvu, vsem delovnim kolektivom in vsem gostom, ki bodo prišli med nas, za letošnji

DAN VSTAJE IN 10. OBLETNICO ZASEDANJA SNOS

IZDELUJEMO: TRGOVSKO LITINO: vseh vrst štedilniških plošč z obroči, pečnih vratih črnih in niklanih, rešetk, dimniških vrat, podstavkov za kopalne peči, gasperčkov in kurilnih vrat. SANITARNO LITINO: kanalske mreže — ravne in upognjene, pokrove za jame z okvirjem, omrežje za cestne prekope, okrogle cestne kapice, odtočne rešetke s sifonom. PREDMETE ZA KMETIJSTVO: lite kotle, gnojnične razpršilce, pljučna kolesca, vretena za grozdne stikalnice. PREDMETE ZA SPLOŠNO UPORABO: čevljarске trinožce, zavorne kladice, stojala za vrtno klopi, kovaške jače. Izdelujemo ulitke iz sive litine in barvastih kovin. Zahtevajte ponudbo! Brozjavni naslov: Livarna Črnomelj, telefon št. 26.

V čem je poseben doprinos Bele krajine v letih NOB

Da so se množice v Beli krajini takoj ob začetku okupacije navdušile za cilje Osvobodilne fronte in se odzvale pozivu na oboroženo borbo do končne zmage, ne glede na napore in žrtve, nam pričajo nešteti dokumenti. Tudi pisalo se je o tem že veliko, vendar še ne dovolj. Poziv Osvobodilne fronte, ki je našel tako širok odmev po vsej Beli krajini, je do kraja zdrmal v tem vedno izkoriščanem in tlačnem prebivalstvu želeto po samoohranbi in svobodi, ki se je bila v teku stoletij tolikokrat pokazala v raznih oblikah, od elosovanja na volitvah do odkritih uporov.

Prebivalci Bele krajine so sovražni domače izkoriščevalce, še bolj pa so sovražili tuje, saj je znan belokranjski pregovor, ki pravi: »Če te moraš rediti uš, je bolje, da te žre domača, kot tujec. Zato prefinjena laška vljudnost ob

je morda Bela krajina lahko nudila borecem in aktivistom več ugodja, kot drugi kraji naše domovine, morda več dobrin in razkošja? Ne! Od nekdanj revna in pasivna Bela krajina jim tega ni mogla nuditi. Toda nekaj je bilo, kar je mala Bela krajina nudila v veliki meri vsakomur, zlasti pa borecem in aktivistom: to je bil občutek varnosti in domovnosti, to je bil občutek priljubljenosti pri vseh prebivalcih, vse skupaj pa je bilo odraz spontane privrženosti belokranjskega prebivalstva narodnoosvobodilnemu gibanju in njegova pripravljenost, da žrtvuje za to gibanje orav vse!

Tradicionalna belokranjska zlostojnost se je združila s to pripravljenostjo na žrtve za veliko stvar; iz tega je nastala tista povezanost ljudstva in vojske v Beli krajini, ki je rodila tako hoteče sadove. Vse, kar je Bela krajina premogla, vse je bilo skupna last vojske in prebivalstva vse, dobro in slabo, se je tovariško delilo.

Jasno je, da se pri taki spontani privrženosti narodnoosvobodilnemu gibanju v Beli krajini narodno izdajstvo ni moglo razviti v večjem obsegu, navzlic hudim prizadevanjem ostankov klerikalne reakcije. Nasproti več kot 4000 aktivnim borecem v brigadah in številnim aktivistom ter pripadnikom zalednih partizanskih enot, je klerikalna hlapčevska svojat skupno s posameznimi fardovskimi priznaničarji spravila skupaj v Beli krajini komaj kakih 110 belokranjskih pa še ti niso imeli v prebivalcih nobene zaslovese, pač na veliko prezira. Njihova ključna vloga v Beli krajini je bila v glavnem že zapetena z likvidacijo postojanke na Suborju decembra 1942. Le posamezne skupnice so ostale v sklopu italijanskih postojank do kapitulacije Italije.

Poudaril sem že, da so ljudje v Beli krajini že od nekdanj sovražljih hlapčevanje tu in v škodo lastnega naroda. To dejstvo je prišlo do izraza tudi pri zatiranju narodnega izdajstva v času NOB. Nave-

del bi lahko nešteto primerov, ko so preprosti ljudje že leta 1941 množično zahtevali odstranitve in likvidacije posameznih tipov, ki so se udinjali tujemu okupatorju, ki je bil to na primer prošli izdajalec Turk iz Nerajca, Schlute iz Brezovice, Mihelič iz Sodevc. Boj iz Laz ob Kolpi in drugi. Zaradi budnosti širokih ljudskih množic se taki tipi v Beli krajini niso mogli uveljaviti, ker so bili med množico onemogočeni ter brez vsake zašlemb.

Peter Romanič

Janko Jarc:

BELOKRANSKO LJUDSTVO V BOJU ZA SVOBODO

Bela krajina se je po sovražni okupaciji 1941 kmalu otrela hitlerjevske propagande, ki so jo nekateri zapeljali in kulturnobudovski Kočevarji razširjali med prebivalstvom in se zopet zavedla svojih borbenih tradicij, pridobilenih v mnogoletnem težkem gospodarskem življenju in političnih bojih s centralističnimi in fašistično usmerjenimi političnimi režimi predaprilske Ju-

naj bi tako po nemških načrtih za vedno razkosali slovensko narodnostno ozemlje in utrdili najjužnejšo mejo »tretjega rajha«, sta se politično vodstvo osvobodilnega gibanja in Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet odločila, da izvedeta vpad partizanskih čet na izselitveno ozemlje iz smeri Dolenjske in področja Savinje. Pri tem pohodu so sodelovali tudi Belo-

se znašala po italijanski šegi predvsem nad civilnim prebivalstvom. Ta čas je partizanska vojska na Dolenjskem doživela svojo reorganizacijo z ustanavljanjem prvih brigad in brigada Ivana Cankarja je štela toliko borcev-Belokranjcev, da so jo samo borci, ampak tudi belokranjsko prebivalstvo imeli za svojo. V začetku novembra 1942 je področje okoli Metlike postalo

V vsakem poletju 1943 se je slovenska partizanska vojska reorganizirala in ustanovljeni sta bili prvi dve slovenski diviziji. V skupnem napadu obeh divizij na Žužemberk 27. in 28. julija 1943 so sodelovali tudi mnogi belokranjski borci.

Med tem časom so na velikih svetovnih bojiščih zorele velike odločitve. Dokončni poraz Italije v Afriki in zajetje njenih vojsk ob afriških obalah Sredozemskega morja, zavzetje Sicilije po zaveznikih in njihovo izkrcanje na italijanskem polotoku je prisililo Italijo na kolena. Istega dne, kot je bila uradno objavljena kapitulacija Italije, se je v maverijskih dobrih vršilo veliko zborovanje belokranjskega ljudstva, na katerem so zbrani množično govorili politični in vojaški poveljniki osvobodilnega boja. Ko so se proti večeru razigrane množice razhajale na svoje domove, je že tudi preprosti italijanski vojak vedel, da je šla vsa njihova namišljena bojna slava po zlu. In pri mnogih italijanskih bunkerjih ob Črnomlju in drugih krajih, ki so še imeli italijansko posadko, so bili tisto noč in naslednje dni naši Belokranjci priče, ko so celo žene in otroci razoroževali italijanske vojake.

V dneh po 8. septembru je tudi Belo krajino zapuščala, sedaj ne več italijanska vojska, ki je Beli krajini in njenemu prebivalstvu povzročila toliko gorja, temveč bolj preplašeni čredi podobna množica razoroženih italijanskih fantov in mož. Dober mesec in pol je sedaj Bela krajina zaživela v svobodi. V njej je prevzelo ljudstvo oblast v svoje roke, vojaške enote pa so se z zaplenjenim orožjem in opremo povsem na novo in enotno oborožile in opremile.

NESLAVNA POT NEKAVNIH DIVIZIJ

Alli bolj na svetovnih bojiščih se ni bil končan. Nemška hitlerjevska zver, čeprav že težko prizadeta, še ni bila pogrnjena v svoj breg in tudi boj za slovensko zemljo še ni bil končan. Istega dne, kot na sosednje Novo mesto, so tudi na Črnomlju in nekaterih druge kraje v Beli krajini nemški bombniki sejali ogenj in smrt. 21. oktobra 1943 so nemške divizije vdrle po dolini Krke v Novo mesto in od tod preko Gorjancev v Belo krajino. Njihova pot, je bila zopet zaznamovana z žrtvami in raz-

biti partizanskih enot in zasesti belokranjskega ozemlja. Prvi tak poizkus je napravil sovražnik v visokem poletju 1944. Takrat se je morala na vzhodnem bojišču nemška vojska že umikati v Galicijo, v Italiji pa vse bolj proti Padski nižini. Na atlantski obali je takrat besnel silen boj za prodor zaveznikov v osrčje Francije. V Jugoslaviji so Nemci tačas napenjali zadnje sile v svoji sedmi ofenzivi proti osrednjim silam Narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije. V tem času je bil izvršen vdor nemško-ustaskih čet pri Metliki.

Medtem ko se je prebivalstvo Metlike in okoliških naselij zbiralo v nedeljo 9. julija na metličkih cestah, da podpravi in pogosti borce slovenskih in hrvatskih brigad, ki so dneve pred tem odbili sovražni napad na Žumberak, je sovražnik že zbiral večje sile v sosednjih, na Hrvaškem ležečih postojankah in vprav 9. julija začel s ponovnim prodorom na Žumberak. Do 4 tisoč vojakov je štela ta sovražna vojska, ki so jo poleg nekaterih nemških in ustaskih enot sestavljali pretežno iz ruskih ujetnikov sestavljene čerkezke in kozacke bojne enote, poveljeval pa jim je nemški general von Panwitz. Sovražnik je imel poleg tega nekaj oklopnih avtomobilov, večje število metalcev min in kakih 18 topov. V boje je poselalo tudi sovražno letalstvo. Posredno je v bojih za Metliko sodelovala tudi novomeška domobranska posadka, ki je tiste dni z nekaterimi sosednimi domobranskimi četami izvršila več sunkov proti Gorjancem z namenom, da veže na Gorjancih razporejene partizanske enote, ki bi tako ne moge sodelovati v boju za Metliko. Poveljstvo zad partizanskih enotami je bilo poverjeno skupnemu slovensko-hrvatskemu štabu in slovenskim, hrvaškimi in kordunskim enotam je po šestdnevni hudih bojih uspelo, da so odbile sovražni napad. Pri tem so obrobne slovenske vasi in prebivalstvo v njih veliko trpele. Zadnji dan borb je sovražnik celo za dobro vdril v Metliko in požgal veliko hiš in gospodarskih poslopj, ropal in plenil ter ubil tri ljudi. Operativni štab slovenskih in hrvaških enot je svoje vojno poročilo o teh bojih zaključil s sledečo ugotovitvijo: »Vsi borci slovenskih, hrvaških in srbskih-kordunskih enot so se borili hrabro in požrtvovalno, prezirajoč smrt, kar so

robnje belokranjske vasi ob Kolpi, kakor je nekajkrat polzkusil z dolenjske strani tudi z izpadi v Gorjance. Vendar vsi ti napadi niso resneje vznemirjali Bele krajine, ki je v tem času postala najpomembnejše ozemlje naših slovenskih osvoboditeljskih vojsk. Vedno bližje primikanje velikih front je v nemških obrambnih načrtih tudi Slovenijo postavilo na izredno važno mesto. Čez Slovenijo, v številni Belo krajino, naj bi potekala zadnja nemška obrambna črta pred rajhom. To je odkrito povedal na zboru funkcionarjev nacistične stranke v Kranju Vrhovni komisar za administrativno operativno področje dr. Friedrich Rauner, ki je dejal: »Če ne bomo mogli več držati fronte v Beli krajini, se bomo morali umakniti daleč nazaj, ne da bi mogli zgraditi novo fronto.«

Zato so Nemci poudarjali potrebo povečanja oboroženih akcij proti partizanom in njihovega stalno osvobojenemu ozemlju. Te nemške načrte je z vsemi svojimi močmi podpiralo tudi politično vodstvo slovenskega domobranstva. Posebni odbor, ki je bil v ta namen sestavljen, je na svojih sejah pogosto razpravljal prav o Beli krajini in posiljal svoje predloge Leonu Rupniku, da bi jih ta predlagal generalu Roesenerju. 2. avgusta 1944 ta odbor n. p. predlaga: »Eno najnujnejše vprašanje je, kako streti komunistične glavne baze, ki so v Beli krajini ter na Banjski in Trnovski planoti, kjer se koncentrirajo najboljše partizanske enote... Ti dve jedri bi bilo treba čim prej razbiti.« Mesec dni kasneje je ta odbor ponovno poudaril:

»Takoj je treba preiti v splošno ofenzivo proti komunistom, zlasti s ciljem, da se uniči njihovo organizacijsko jedro v Beli krajini.«

»SNEŽNI METEŽ«

V jeseni 1944 sta se tako našla v popolnem soglasju gospodar in njegov hlapec, in v Roesenerjevem in domobranskem štabu so začeli zoreti tudi načrti za ponoven vdor v Belo krajino. Načrt za napad na Belo krajino je imel naslov »Snežni metež« in urednik 1944. Če pred glavnim napadom samim je bilo iz področja Kočevja in Novega mesta izvršenih več manjših sunkov v smeri proti Beli krajini. V enem teh bojev je pri Koprivniku padel tudi znani partizanski borec in heroj Alojz Kolman-Marok. Prav v dneh pa, ko sta se slovenska partizanska vojska in belokran-

sko ljudstvo poslavljala zadnji-krat od svojega tragično padlega komandanta Staneta, so se v Kočevju in Novem mestu vršile obsežne koncentracije nemških in domobranskih bataljonov in čet.

11. novembra so začeli prodirati iz dveh smeri: iz Kočevja proti Koprivniku, z namenom, da vdoro v osrčje Bele krajine, in iz Novega mesta proti Semicu z namenom, da pritegnejo del partizanskih enot in olajšajo prodiranje kočevski koloni. Partizansko poveljstvo je takoj prekinilo operacije posameznih brigad, ki so jim bili določeni posebni strateški cilji predvsem z namenom, da se jim v bližini Kočevja in na postojankah ob Krki, ter poklicalo brigade na ogrožena področja. Prepričan je bil, da se bomo morali umakniti daleč nazaj, ne da bi mogli zgraditi novo fronto.

Na Približu se je tudi novomeška skupina znašla nenkrat v obroču partizanskih strojnici in nameravani zmagoslavni vdor v partizansko Belo krajino se je končal z velikim porazom. To je v svojih zaupnih poročilih priznavali tudi nemški poveljniki in celo domobranski oficirji, o katerih so poleg tega nemški komandanti in poročilni zapisniki naravnost uničujočo sodbo. Nemška uradna vojna poročila obenem tudi priznavajo, da je vsak poizkus zasebe Bele krajine vnaprej obojen na neuspeh, ker da so partizani popolni gospodarji ne samo Bele krajine, ampak tudi obrobne ozemlja in imajo zato vse možnosti, da napadalcu preprežijo odstopnico in ga tako uničijo.

»Pred takim popolnim uničenjem sta Nemce in domobrancela rešila samo silna megla in divji beg.«

Po tem vdoru sovražnik ni več stopil na belokranjska tla. Boji za Belo krajino so sicer v zimi in spomladu 1945 še tu in tam trajali na Kolpi ali na robih roških gozdov in v Suhi krajini. V aprilu 1945 je Bela krajina s ponosom sprejemala v svoji sredi borce V. Premokomske brigade, ki so hiteli dalje na bojišča v Suhi krajini, in v maju dočakala veliki dan zmage in svobode.

Borci Belokranjskega bataljona, fotografirani konec 1942. leta

goslavije.

PRVI PARTIZANI

Od zgodnjega poletja 1941 dalje se je po belokranjskih vaseh vse bolj razpredala mreža Osvobodilne fronte, mladina pa se je pripravljala, da zgrabi za orožje. Posamezni ilegalci so že od junija 1941 dalje zbirali okoli sebe ali vzdrževali zvezo zlasti z mladinci okoli Črnomlja, Metlike, Semicla in Gradaca, iz katerih so se formirale tudi prve bojne skupine. 12. avgusta 1941 je iz črnomaljske skupine, ki je v noči pred tem polzkusila napad na italijansko vojaško stražo pri Vranovičih, odšlo dvanajst borcev v prvo partizansko taborišče v Miklarjih. Ta skupina je proti koncu avgusta vdrila v rudnik Kanžarico in odnesla precejšnjo množino razstreliva, ki so ga hoteli porabiti za sabotažna dela, predvsem na železniški progi. V septembru se je partizanska skupina iz Miklarjev premaknila v novo taborišče pri Kozlovem zdenecu pod Debelim vrhom. Od tod so napadli vojaško patroljo, ki je vozila živež in municijo italijanski obmejni posadki v Griblje. Pri tem napadu so izgubili življenje trije italijanski vojaki, dva pa sta bila ranjena. Napad je povzročil med italijansko vojsko precejšen preplah, medtem ko je najvišje italijansko vojaško poveljstvo v zasedeni Sloveniji začelo izdajati zelo stroge ukrepe proti partizanom in civilnemu prebivalstvu. Ti ukrepi so seveda v prvi vrsti zadevali prav civilno prebivalstvo in po napadu pri Gribljah 6. septembra 1941 so Italijani aretirali na stotine prebivalcev Črnomlja in okolice, ne da bi mogli izslediti napadalce. Zato so aretirane po krajšem ali daljšem času zopet izpustili.

RAZBURJENJE V RIMU

Medtem so se borcem iz Črnomlja in okolice priključili tudi Metličani, večala pa so se tudi vsaj na pol ilegalne skupine pri Semicu, Gradacu in Metliki. V tem času je bilo izvršenih več manjših sabotažnih dejanj na železniški progi in ubit italijanski vojak pri Gradacu. Izvršenih je bilo tudi nekaj kaznovanih italijanskih in hitlerjevskih konfidentov. Napad semiške skupine na Blatnik 13. oktobra 1941, v katerem se je prav takrat mudila nemška komisija, ki je pripravljala izselitve Kočevarjev, je povzročil celo diplomatsko intervencijo nemškega veleposlanika v Rimu, kar je razburjenje zaradi partizanskih akcij zaneslo tudi v najvišje italijanske vojaške in politične kroge v Rimu.

TRAGEDIJA PRVE BELOKRANSKE ČETE

Proti koncu oktobra 1941 je osvobodilni pokret v Beli krajini zadel prvi težak udarec. Zrtev ovađustva je postal znani napredni politični borec Franc Špehar, nekaj dni zatem pa je vso Belo krajino pretresla tragedija na Gorenjih Lazah. Ker so Nemci ta čas začeli z obširnimi izseljevanjem slovenskega kmetijskega prebivalstva iz Zasavja in Bizeljskega, da bi pripravili mesto za Kočevarje, ki

kranjci. Borci črnomaljske, meuljske, gradške in semiške partizanske skupine so se 30. oktobra na Smuku nad Semicu združili v Prvo belokranjsko četo, ki je nato v globokem snegu prodirala preko Gorjancev in prišla do Krke. Ker prehod preko reke ni bil mogoč, se je četa vrnila proti Beli krajini, bila na Gorenjih Lazah v noči med 2. in 3. novembrom po izdajstvu napadena in skoraj popolnoma uničena. Ta katastrofa pa je le za kratko ohromila razvoj borbenih enot v Beli krajini. Ze v februarju 1942 se zbirajo novi borci, ki kmalu zatem odidejo deloma v sestav Gorjanskega bataljona na Gorjancih in Dolenjskega bataljona na Rogu.

NENEHNA RAST BELOKRANSKIH PARTIZANOV

30. marca 1942 je bil z odredbo Glavnega poveljstva osnovan tudi Belokranjski odred, ki je imel svoje operativno področje ravno v Beli krajini. Spomladu 1942 se je silno pomnožil dotok novih borcev, čete in bataljoni so rasti, začelo se je veliko izganjanje malih italijanskih postojank iz podeželja in nastajalo je veliko osvobodeno ozemlje od Kolpe do Ljubljane.

V začetku junija 1942 je bila zavzeta fašistična postojanka v Starem trgu ob Kolpi, 23. julija 1942 pa pregnana in deloma uničena italijanska posadka na Hrastru pri Jugorjih. Nadmočne italijanske sile so za tem vdrile iz Metlike in se za poraz maščevale nad prebivalci vasi Hrast, jih zapirale in pretepale, vas pa požgale. Ta čas, ko so zublji gorečega Hrasta odsevali nad Belo krajino, je bila že v teku velika italijanska poletna ofenziva proti partizanom na Dolenjskem in Notranjskem. Več kot pet italijanskih divizij, okrepljenih s specialnimi oddelki in opremljenih z vsem modernim orožjem do tankov, metalcev plamenov in bojnih letal, je štiri polne mesece seljalo razdejaje in smrt po Dolenjski, Notranjski in Beli krajini. Dan za dnem so v Juliju in avgustu 1942 goreli belokranjski domovi, prebivalstvo pa so v množičnih zapirali in odganjali predvsem v taborišča smrti na Rabu. Enote Belokranjskega odreda pa so dobivale vedno več in več novih borcev in ko je bila ustanovljena Prva slovenska proletarska udarna brigada Toneta Tomšiča, je bilo v njenem sestavu veliko število belokranjskih partizanov.

POVRAČILO ZA GOR. LAZE

V visokem poletju 1942 je na tla Bele krajine prispela XIII. proletarska brigada in skupaj s Kordunski in Zumberškimi oddelkom sodelovala z Belokranjci v bojih z okupatorjem. Če ne že prej, je bila vsaj 22. septembra 1942 maščevana kri pri Gorenjih Lazah padlih borcev. Te ga dne je namreč iz Črnomlja proti Vinici prodirala močna italijanska kolona z namenom, da oskrbi tamkajšnjo posadko. Pri Kvasci so ji Kordunski in borci Proletarske postavili zasedo in v kratkem boju je bila kolona skoraj povsem uničena. Prav tako je padla pod Trančo goro v zasedo napadenim v pomoč prihajajoča skupina iz Vinice, ki je ravno tako utrpela težke izgube. Naslednje dni se je po Črnomlju vil dolg italijanski pogrebni spreved, v katerem so vozili 85 krst.

KONEC BELE GARDE V BELI KRAJINI

Velika italijanska ofenziva, ki je proti jeseni vedno bolj slabela, je vendar še posegla v Belo krajino z nekaterimi sunki in

zbirališče italijanskih čet, ki so od južne strani obkoljevale Gorjance. Tudi ta zadnji sunek velike italijanske ofenzive ni dosegel svojega namena. Partizanske enote na Gorjancih so se izvilze iz obkrožitve in italijanski udarec je zadel v prazno.

Za krvavimi stopinjami italijanske vojske in med kadečimi se razvalinami slovenskih domov je takrat začela tudi na podeželju poganjati strupena zel belogardizma. Ob vsem robu Gorjancev so začeli ustanovljati postojanke z italijanskimi in belogardističnimi posadkami z namenom, da onemogočijo Gorjance kot partizansko oporišče. Od Gorjancev se je proti zahodu pletla vrsta takih postojank v Suho krajino in dalje proti ribniški dolini in Notranjski. Ena ključnih postojank v tej verigi je bila postojanka na Suhorju. Zato je njej veljal prvi udarec in v dneh med 27. in 28. novembrom se je postojanka zrušila v tresku bomb in min in v ognjenih plamenih. Mnogi iz sovražne posadke so v njej izgubili življenje, glavni organizatorji pa so bili kaznovani s smrtjo. Vihar partizanskih brigad se je od Suhorja nesel dalje v Suho krajino, delno Mirne in vse do Police pri Višnji gori.

ČETRTA OFENZIVA IN NJEN POLOM

Ta čas sta nemški in italijanski okupator s pomočjo Paveličevih ustašev in ostalih kvizlinjskih formacij začela — konec januarja 1943 — s četrto ofenzivo proti osrednjim silam Narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije in Glavnemu štabu v Bosni, kjer je bilo v Bihacu proti koncu decembra zaključeno I. zasedanje AVNOJ. Da bi iz Karlovca proti Bosni prodirajočim nemškimi divizijam štčila bok in iz Žumberka pregnala hrvaške partizanske enote, je divizija »Isosno« iz Novega mesta s svojimi enotami iz Novega mesta in Bele krajine z več tisoč mož močno kolono prodirala iz Metlike proti Krašiču. Glavni štab Slovenije je skupno s hrvaškimi partizanskim poveljstvom storil nagle protukrepe. Slovenske partizanske brigade so v izredno naglem pohodu prišle preko Starih žag v podgorjanski belokranjske vasi in od tod po zapovedi skupnega slovensko-hrvatskega operativnega štaba prodirale proti Vinodolu. Italijanska kolona iz Metlike, kateri so na drugi strani prodirale nasproti italijansko-ustaske enote iz Karlovca, Jastrebarskega in Ozlja, se je iznenada znašla v ognjenem obroču, iz katerega se je s težkimi žrtvami in v neurejenem begu komaj izmotala. Žumberak je še nadalje ostal oporišče partizanskih brigad, slovenske brigade pa so po povratku na Dolenjsko zaključile svoj pohod proti okupatorju in njegovim pomagačem z znamenito zmago v Jelenovem zlebu, kjer je bil konec marca 1943 uničen ves bataljon iz divizije »Macerata«.

ITALIJANSKA KAPITULACIJA

V aprilu 1943 so belokranjski borci večkrat napadli železniško progo in sovražne postojanke ob njej, na pretežno osvobodeno ozemlje Bele krajine pa so nekateri naših brigad prihajale na oddih in počitek. Pri tem so bili borci vedno deležni vse pozornosti in ljubezni belokranjskega prebivalstva, ki je svoje skromne zaloge delilo z utrujenimi borci in prispevalo k oskrbi partizanskih bolnišnic prav tako, kot je s svojimi najboljšimi sinovi in hčerami množilo partizanske vrste.

HEROJSKI ODPOR BELE KRAJINE

Razumljivo je zato, da je nemškemu okupatorju in njegovim domačim pomagačem bila Bela krajina trn v peti. Posebno tudi zato, ker iz Bele krajine in sosednjega Žumberka ni bilo daleč do proge Zagreb—Reka, ki so jo partizani stalno napadali. Zato je sovražnik hotel z nekaterimi vdori v Belo krajino napraviti vsaj zmedo med vojsko in prebivalstvom ter deželo opeinititi, če bi se mu že ne posrečilo raz-

Mladina je bila vsa leta NOB v Beli krajini neizpržen vir kadrov za ljudsko vojsko. Iz njenih vrst so izšli najboljši politični delavci. Kjerkoli je bilo najtežje, tam so se javljali protivojvo in delo mladinci in mladinke. — Na sliki: okrožni komite SKOJ za Belo krajino 1944. — (Od leve na desno sedita: Tončka Jakovič in Anica Gorjan, stoje: Milka (iz Semicla odn. semiške okolice) Danica Bohte, Vida Cimerman, Hilda Jezeršek in Slava Mavrič.)

valinami, ali njihovo gospodarjenje po Beli krajini je bilo le kratko. 11. novembra so nemške enote zapustile Belo krajino, partizanom pa je ta čas padel v roke tudi redek plen: pri Suhorju je bil zajet avtomobil, ki je vozil skoraj celotno po Rupniku v Belo krajino poslano osebo okrajnega glavarstva, ki naj bi predstavljalo v Beli krajini politično upravo Rupnikovega režima. Od tedaj je bila Bela krajina vse do konca druge svetovne vojne dejansko popolnoma svobodna. V obeh njenih mesih, Črnomlju in Metliki, in v njenih vaseh je bobnoto zaživelo novo življenje svobodnega ljudstva. V Črnomlju je 19. in 20. februarja 1944 zasedal prvi slovenski parlament — SNOS — v Beli krajini je našlo varno mesto za svoje delo vodstvo slovenskega osvobodilnega gibanja in v njenih vaseh in gozdiščih so bile baze Glavnega poveljstva NOV in POS. V Beli krajini so bile vojaške šole, v njej so se vršili mnogi in raznoliki tečaji, na katerih so se slušatelji pripravljali za prevzem mest bodisi v solan, bodisi v upravi ali politični organizaciji.

dokazali ne samo s krepkim odbojnim srditih sovražnikovih napadov, z odličnimi juriji, temveč tudi s svojimi žrtvami in v svoji krvi. Desetine naših najboljših borcev, med njimi nekaj brigadnih funkcionarjev iz vseh enot, ter nad 200 ranjenih tovarišev je dokaz požrtvovalne in nelzprosne borbe proti zločinskemu sovražniku in borbe za obrambo naroda in njegove imovine.

»STRETI MORAMO KOMUNISTIČNE BAZE V BELI KRAJINI«

V poletju in jeseni 1944 je sovražnik večkrat vznemirjal ob-

Čudna kratica

Partizan Miško je prišel v neko mesto v svobodni Beli krajini. Ustavil se je pred hišo, na kateri je kar mgoleto kratica: USAOJ, SPZZ, AVNOJ, SNOS itd. Toda Miško je bil bhitna partizanska glava, vse kratice je zlahka razvozlat, te tiste nad glavnimi vrati ni mogel. Pa vpraša mimoidočega

tovariša: Ti, kaj pa vendar pomeni tale VHaODE? »I kaj: VHOD vendar! mu je pojasnil tovariš.

Usmiljen intendant

Major Povh, intendant Glavnega štaba, je bil usmiljen človek. Če te je daleč od skladišč srečal bosega in razcapanega, si se mu zasmilil v dno srca. »Joj, tovariš, kakšen pa si? Saj to niso več hlače, to ni več bluza!« Perla in nogavice tudi nimaš, revež! In bos v tem mrazu? Pridi k meni v Glavni štab, da te lepo oblečem!« Ampak če si potem res zalezel v bližino skladišč in zagledal znan intendanta obraz... Saj to je povsem drug človek,

žeja Partizanski bataljon maršira skozi belokranjsko vas in tovariš Jovo na skrivaj smukne v neko kmečko hišo. Lepo pozdravi staro partizansko mamicu in vpraša: »Imate kaj za pitje, ženem se?«

Zena zajame s kozarcem vode iz škafo in mu jo ponudi.

France Mihelič: Partizanovo slovo

»Ojej mamica!« se oglasi Jovo. »Saj sem rekla, da sem žejen, ne pa umazan...«

si misli. Ko si tovariša Povha pozdravil, te je pogledal s strahansko obupanimi očmi in malone žalostno vprašal: »Tovariš, kaj bi pa rad?« »Hotel si povedati, takrat pa te je intendant živahno ustavil: »No, no! Bluza je še kar dobra, hlače tudi. Malo zakrpaš pa boš kot nov. Kaj, čevlje?« Naa, čevljev tudi nimam...« »Pa vsaj perilo, tovariš major!« »Ljubček, nimam, pa nimam! Operi, zašij, saj se da!« In ko je videl, kako klavirno gledaš: »No ja, čakaj!« Odhitel je in ti prinesel par — »štrnc«, »Lej, tovariš, nekaj bo le. Zdravilo!«

K Dnevu vstaje in desetletnici prvega zasedanja SNOS

čestita delovnim ljudem Bele krajine

Splošno trgovsko podjetje Črnomelj

GOSTINSKO PODJETJE ČRNOMELJ
čestita vsem Belokranjcem k prazniku
22. JULIJA
in se priporoča

Ob desetletnici sovražnega napada na Metliko

Iz zapiskov Komisije pri predsedstvu SNOS za ugotovitev zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev

Desetega julija 1944 so pričeli Nemci z močnimi silami napadati osvojenemu ozemlju vzhodne Bele krajine. Hoteli so opleniti vasi, predvsem pa izropati požeto žito in usttrahovati narodno zavedno ljudstvo.

Napadala je I. kosaška divizija pod vodstvom nemškega generala von Pannwitz, ki so jo sestavljali donski kozaki, Nemci in ustaši. Roparski ydor pa se je ponesrečil, ker so takoj nastopile partizanske enote XV. in XVIII. divizije, Belokranjskega odreda, topniške brigade VII. korpusa in nekatere hrvatske enote, ki so 16. julija dokončno prisilile sovražnika, da se je umaknil na izhodiščne položaje.

Komisija pri predsedstvu SNOS za ugotovitev zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev, ki so jo sestavljali sodnik Fedor Košir, odvetnik dr. Rasto Tusulin, civilni sodnik Bogomir Bogataj, pater Modest, Golia in fotograf Daro Kopinič, je na mestu samem ugotovila posledice vandalskega vdora in o vsem napravila zapisnike.

Komisija je ugotovila, da je bilo tiste dni ustreljenih 13 civilistov, da so podivjane tolpe požigale v Železnikih, Vidošičih, Krmačini, Draščih, na Boldražu in Svražkih, v Čurilih, Radovičih, Rosalnicah in Metliki. Požganih je bilo 270 objektov, od tega samo v Metliki 31 stanovanjskih hiš in 99 gospodarskih poslopj. Skode je bilo za desetine milijonov predvojnih dinarjev.

Naj vam o tistih trdih časih govore priče same:

Priča Kozjan Marija z Božakovca je v zapisniku izpovedala:

»Nemci so prišli prvič na Božakovo v četrtek dne 13. julija 1944. Ko smo domači zaslišali streljanje, smo se vsi umaknili v sosedovo zidnico, le pokojni Anton Kozjan je ostal doma. Ko je streljanje ponehalo, smo se vrnili in, ker brata ni bilo doma, smo ga iskali okoli hiše. Našli smo ga ležečega na tleh pri podu. Bil je mrtev in imel je strel skozi hrbet v srce. Ničče ne ve, zakaj je bil ustreljen in kdo ga je ustrelil. Pokojni brat je bil star 66 let in je vodil naše gospodarstvo.»

Priča Bajuk Katarina iz Drašč je izpovedala:

»V četrtek dne 13. julija 1944 je gorela naša zidnica pod vasjo. Jaz sem šla gasit in tudi mogoče moža ni vzdržalo, da ne bi šel pomagat. Straža ga je pustila naprej, vendar je neki stražar na drugem mestu opazil molega 69-letnega moža Antona, obrnil proti njemu mitraljez in ga ubil z nekaj strelj.

Jaz sem se umaknila v četrtek v Metliko. V moji odsotnosti so hišo popolnoma izropali.»

Priča Simončič Ana s Svražkov je izpovedala:

»Dne 16. julija 1944 so prišli Nemci tudi v našo vas. Moj oče, 69-letni Simončič Martin, rojen na Svražkih, je stal pri domačem podu, ki so ga Nemci zažgali. Nemci so očeta prijeli in zahtevali od njega, da jim kaže pot v Metliko, da jim pokaže župnišče, občino in komando mesta. Oče je odšel pred njimi, ker pa je zaradi starosti hodil počasi, so ga pretepali in končno na Zvirkovem vrhu nad Metliko ustrelili. Dobil je en strel, prebadali pa so ga že na tleh ležečega z noži. Pokopan je pri Treh farah.

Moja mati, 58-letna Marija, je stala na pragu in ko so Nemci zažgali gospodarska poslopja v naši vasi, jih je prosila, naj pušče vsaj stanovanjsko hišo pri miru. Vtem pa je neki ustaš ustrelil s samokresom proti njej in ji prestrelil obe lici. Če ne bi mati znaknita glave, bi jo zadel naravnost v glavo.

Očeta so ustrelili pravi Nemci, mater pa je ranil ustaš. Požgali so nam pod, kašo in hlev.»

Komisija, ki so jo sestavljali Modest Golia, Kopinič Daro in Malešič Ivan, je izpovedala stedeče:

»Dne 16. julija 1944 okoli desete ure dopoldne so vdrl v Metliko oddelki nemške vojske,

Praznik slovenskih in hrvatskih brigad v Metliki 9. julija 1944

približno 300 mož. Komisija je pri ogledu mesta Metlike ugotovila, da je v središču Metlike popolnoma požgan Zdravstveni dom, hiša posestnika, trgovca in bivšega župana Malešiča Ivana, dalje garaža mehanika Cvelbarja Lojzeta, hiša posestnika Brodarčiča Ivana in hiša posestnika Pakarja. Vse te hiše so bile namenoma zažgane po nemških vojakih in so pogorele do tal, po večini z vsem inventarjem

kolskega doma. Po izjavi domačinov je pogorelo 32 stanovanjskih poslopj, kar bo itak razvidno iz priloženih spisov ob prijavi škode. Na pogoriščih je opaziti obžgano stanovanjsko opremo, uničene šivalne stroje, razbito kuhinjsko posodo, ogorke sena in slame, sprazeno pšenico in koruzo in okoli hiš ožgano in uvelo sadno drevje. Na pobočjih pod cerkvijo sv. Roka je opaziti več pogorišč

vred. Od ognja teh hiš so se vnele tudi sosednje hiše, tako da je opaziti poleg omenjenih pogorišč še sedem požganih domov.

Ob vstopu v mesto, in sicer po cesti iz Drašč, je opaziti na levi in desni strani ceste mnogo pogorišč, po večini malih kmečkih domov. Ta pogorišča se vlečejo vse do gostilne Kopinič in se nadaljujejo v smeri So-

prstav, gospodarskih poslopj in kozolcev. Nemci so se zadržali v Metliki približno 1 uro in pol in so v tem času ropali po hišah in odnašali prav vse, kar jim je prišlo pod roko.

Nemci so trosili po mestu letake z izjavami nekih izdajalcev, v katerih pozivajo ljudi, naj se priključijo nemški vojski, češ da se nikomur ne bo nič zgodilo. Ne letaku je bil podpis: »I. kosaška divizija«. Oddelek vojaštva, ki je vdrl v Metliko, je bil sestavljen iz pravih Nemcev, ustašev in ruskih kozakov. Imeli so s seboj v posebnih ročnih brizgalnicah neko gorljivo snov in pa zažigalne fosforne ploščice, ki so jih metali tudi iz avionov. Vojaki so sami izjavljali prebivalstvu, da bodo Metliko do tal požgali in nato vse pobesili, in le dejstvo, da so zaradi pritiska partizanov morali Metliko tako hitro zapustiti, je bilo odlično, da svoje namere niso izvršili. V mestu samem je bilo izvršenih tudi nekaj posilstev, vendar podrobnosti o tem ni mogoče izvedeti, ker se žrtve sramujejo povedati.

V Metliki sami so ustrelili Kozjan Mileno, mater dveh otrok, ki je bila noseča. Zapisnik o zaslišanju prič za ta primer je priložen. Ustrelili so tudi Voglarja Martina, ki so ga po vsej verjetnosti najprej živnega zažgali. Postrelili bi gotovo še več drugih ljudi, ker pa jim je primanjkovalo časa in ker so bili preveč zaposleni z ropanjem svoje namere niso mogli izvršiti.»

Prve letalske baze v Beli krajini

V Beli krajini so na osvobojenem ozemlju pred 10. leti bile osnovane prve letalske baze. Bilo jih je več. Na primernem terenu ob Kolpi so bila letališča med Krasincem in Gribljami, na Otoku, v bližini Crnomlja in v Dragatušu. Na teh letališčih so pristajala naša in zavezniška letala, ki so dovažala vojaški material, municijo in orožje, odvažala pa ranjence in civilno prebivalstvo, predvsem pa ogrožene partizanske družine. Na teh letališčih se je vkrvalo tudi več naših vojaških predstavnikov in predstavnikov naše oblasti. Vse naše baze so bile povezane z letalskim štabom, ki je imel svoj center v Crnomlju, z glavno zavezniško bazo v Bariju. Poleg letališč je bilo po Beli krajini več centrov — Gorjanci, Popoviči, v Zužemberku, Dragatuš, Paka ob Starcem trgu, Predgrad itd., kamor so s padali spuščali vojaški in sanitetni material, hrano, obleko in drugo.

Vaščani, posebej iz Krasinca, se še živo spominjajo dogodkov iz prvih partizanskih letališč. Sladič Jože iz Krasinca rad pripoveduje svoje spomine. V njegovi hiši je bila VDV, ki je služila letališču. Tudi sam je bil udeležen pri raznih predvsem gospodarskih akcijah, ki so bile izrednega pomena, saj je na bazi v Krasincu bilo stalno okrog 60 vojakov, v vašeh pa je čakalo vedno po več sto ranjencev in civilnega prebivalstva za transport. Tovariš Sladič z nasmejanim obrazom pripoveduje, kako je ob ustaškem poizkusu, da razbijejo letališče na Krasincu, uspelo komandantu letalske baze, nitotu

Francu Sodnikarju, ustaše prevarati s tem, da je prenesel letalski znak na njihov teren okraj Kolpe. Ustaši so bombardirali svoj lastni center, vas Pravočino, partizanski aerodrom pa je bil nepoškodovan.

Tudi druga letališča so bila večkrat napadena; nemški in ustaški bombniki so se poizkušali prebiti, toda letališča so bila dobro zavarovana, pripoveduje Jakobčič Janez iz Krasinca, nekdanji kurir letalske baze. Imeli smo dobro protiletalsko zaščito na Kučaru, na Pleševici in gričkih v bližini naših vasi. Večkrat so na našem letališču prisilno pristajala po sovražniku ogrožena ali zadata zavezniška letala. Tov. Jakobčiču je najbolj ostalo v spominu več tisoč ranjencev, ki so bili z letališč odpeljani v bolnice. Dnevno so z letališča pri Krasincu transportirali po 50 ranjencev, včasih pa tudi več. Nekeč pravi tov. Jakobčič, je v enem dnevu pristalo 36 letal, navadno pa jih je pristajalo 6 — 8. Vaščani so skupno z vojniki ob zimskih dneh čisti in v enem dnevu pristalo sneg tako, da je letališče bilo vedno pripravljeno za pristonek in vzlet. Sladič spominov je med Krasincani še mnogo. Zelo ponosni so, da so s pomočjo DES in prostovoljnimi delom dobili prvi po osvoboditvi svojo transformatorsko postajo in jim je že novembra 1945 zasvetila elektrika. Transformatorska postaja z visokim in nizkim vodom je bila končana v štirih tednih; sedaj bi jo bilo treba obnoviti in Krasincani so sklenili, da bodo to opravili do prihodnjega leta, ko bodo

prvič proslavljali svoj občinski praznik.

Gradec, Otok, Krasinc, Cerkljisce vse te vasi se danes pridno pripravljajo na 22. julij in z veseljem pričakujejo letalski miting, ki bo na njihovem področju.

Letalska zveza Slovenije bo skupaj z letalsko garnizijo v Ljubljani, v spomin na prva partizanska letališča in na vse

žrtve, ki so jih ljudje doprinesli v tistih težkih, junaških dneh, odkrila 22. julija ob 8. uri zjutraj simbolični spomenik v Crnomlju.

Čudna kri

V Beli krajini je bila šele pešička partizanov, ko jo maha italijanska patrolja skozi brezovno lozo — dva veterana in en novinec. Tresoč se kot šiba, vpraša novinec Pepo veterana: »Caro mio, povej no, kako diši kri?«

Veteran, ki mu strah tudi leze po kosteh odgovori: »Oreco dio, ne vem!«

Pa pobara Pepino drugega veterana. Nič odgovora. Nekaj časa molče in predvidno stopajo dalje, tedaj se veterana le oglasi:

»Zdi se mi, kamerad, da kri splot ne diši, ampak smrdi...«

Spet hlačajo počasi dalje, na vsem lepem pa vzklikne Pepino: »O santa santissima! Zdi se mi, da smo že vsi trije krvavili! Vohata kako smrdimo?«

Ali si se že prijavil za potovanje v Crnomelj? V četrtek 22. julija na svidenje v partizanski Beli krajini!

Spomini na XV. belokranjsko brigado

Bela krajina je bila zibelka narodnoosvobodilnega gibanja. Prvi partizani, ki so že leta 1941 padli v borbi s številčno močnejšim italijanskim okupatorjem na Gornjih Lazah, so bili Belokranjci. Kmalu je partizanstvo zajelo vso Belo krajino. Nič ni pomagalo fašistom, da so se utrdili z močnim obzidjem in žico. Spričo udarnih partizanskih brigad se je njihova sila povsem skrhalo.

Jeseni 1943, po kapitulaciji Italije, je bila na osvobojenem belokranjskem ozemlju formirana XV. belokranjska brigada, ki je spadala v sklop XV. divizije. Tvorili so jo trije bataljoni, v večini samih belokranjskih borcev. Njen prvi komandant je bil hrabri in preudarni Vasja, šef obveščevalnega centra pa Jernej. Brigada je doživela svoj prvi ognjeni krst pri Suhorju, v oktobrski nemški ofenzivi. Ze v začetku svojega obstoja je uspešno uničevala nemške kolone, ki so iz Hrvatske skozi Belo krajino prodirale na Dolenjsko. Belokranjski borci so takrat dobili v roke nemške »šmajserje«, s katerimi so kasneje uničevali ustaške, nemške in belogardistične postojanke.

Iz Bele krajine je XV. brigada šla v Suho krajino napadati številna belogardistična gnezda: Rašico, Zdenško vas in druga. Najhujša je bila borba za Zdenško vas leta 1944. Vas leži v ravnini; belogardisti so jo močno utrdili in obdali z žico, pred katero je neprestano patroliral tank. Borba je trajala dva dni in dve noči. Najprej je bilo treba zavzeti v bunker spremljeno cerkev sv. Antona. V zvoniku so bili imeli mitraljez. Iz partizanskega topa je priletela krogla in porušila cerkev. Sledilo je še nekaj jurišev in postojanka je bila zavzeta. Tank

so borci zaplenili in sredi vasi minirali. Padlo je veliko belih, Bunkerji in hiše so bile popadli v borbi s številčno močnejšim italijanskim okupatorjem na Gornjih Lazah, so bili Belokranjci. Kmalu je partizanstvo zajelo vso Belo krajino. Nič ni pomagalo fašistom, da so se utrdili z močnim obzidjem in žico. Spričo udarnih partizanskih brigad se je njihova sila povsem skrhalo.

Z veseljem se bomo v Crnom-

lju srečali stari borec XV. belokranjske brigade in obudili spomin na njene slavne, zmagovite pohode. Spet bomo iz polnih gri zapeli borbeno pesem svoje brigade: »Hiti, brigada petnajsta!«, ki nas je navduševala v borbah in jeklenila našo voljo do zmage.

Metod Plut

»Prvo zasedanje SNOS, ki je bilo dne 19. in 20. februarja 1944, je brez dvoma mejnik v razvoju slovenskega narodnega osvobodilnega gibanja. Če so vsa naša večja zborovanja — tudi kočevski Zbor poslancev slovenskega naroda — doslej pretresala predvsem taka politična vprašanja, ki so značilna za množično gibanje, je prvo zasedanje SNOS neposredno in ustvarjalno razpravljalno zlasti o graditvi narodne oblasti in slovenske državnosti v okviru federativne Jugoslavije, o graditvi naše ljudske demokracije, o gospodarskih vprašanjih, o prosvetnih in kulturnih problemih. Odloki, ki jih je sprejelo prvo zasedanje SNOS, niso več samo odloki, kakršni so doslej spremljali bolj ali manj samorasi, iz neposredne narodne osvobodilne borbe izvirajoči in neposrednim potrebam narodnega osvobodilnega gibanja ustrejni pohod slovenske narodne oblasti, temveč so že neprimerno več. So temelji naše narodne oblasti in ljudske demokracije v — svobodni bodočnosti.«

Boris Kidrič v »Uvodu« brošure SKLEPI IN ODLOKI I. zasedanja SNOS

V znamenju priprav na 22. julij

Pri javnih delih na gradbiščih in ureditvi mesta Crnomlja sodelujejo tudi belokranjski študentje. Skoraj vedno jih je na delu do 50. Pomagajo pri ureditvi kanalizacije, parkov in nasadov. Končana so glavna dela pri dijaškem internatu in pri zgodovinski stavbi prosvetnega doma, kjer je bilo prvo zasedanje SNOS. Urejujejo tudi fizikalni stadion, kjer bo glavni del praznika 22. julija.

Na Suhorju, od koder je pred 10 leti odšla 14. divizija na svoj legendarni pohod na Štajersko, dokončujejo dela za postavitev spomenika. Postavili so novo škarko in popravili cesto; pri delu pomagajo tudi mladinke.

Prebivalci vasi Drage tudi končujejo dela na svoji novi cesti, na katero bodo v resnici lahko ponosni. Draga pod Gorjanci je bila med NOB znamenita partizanska postojanka, B.T.

kjer sta bila najdlje štab belokranjskega odreda in štab celne. Vaščani so še danes ponosni, ker v vasi ves čas vojne ni bilo izdajalca. Vprašujejo le, kdaj bo tudi njihova vas dobila kak spomenik.

V Jamniku in Glavici dokončujejo glavna dela pri zajetu izvirov, ki bodo dajali vodo Beli krajini. Vsač čas pričakujejo tudi cevi, da bo delo ob zbiralniki dalje v redu potekalo. Odgovorni gospodarstveniki na občinskem ljudskem odboru z največjo skrbjo urejujejo potek del za ureditev vodovoda v metliški občini.

V tednu čistoče pridejo v Belo krajino sanitarne ekipe, ki bodo delale na terenu. V ta namen je bilo v posameznih občinah posvetovanje tečajnic RK, ki bodo pomagale ekipam. Posamezne občine bodo v tednu čistoče še posebej poskrbele, da bo delo na terenu čim uspešnejše. R. F.

*

»Pojačaj brzino...«

Hrvatski partizani so napadli neko domobransko postajo ob progi. Na silo mobilizirani domobranci so po kratki borbi odložili orožje, partizani pa so potem ustavili še vlak, ki je pripeljal mimo, in zaplenili tri vagoncne masti, namenjene za Nemčijo. Na izpraznjene vagoncne napisali s kredno:

Domobranci čast, partizani mast, a tebi, Ante — prazne kante! Popravili pa so tudi ustaške parole. Kjer je prej pisalo: »Pojačaj rad, da skratiš rat«, se je zabeležal nov napis: Pojačaj brzino, da preskočiš minul!»

Potem so vlak pod polno parovo poslali naprej po progi.

Ive Subić: Pohod (linorez)

Rudarski pozdrav

vsem borcem in aktivistom narodnoosvobodilne vojne pošiljajo ob

22. JULIJU

rudarji Kanižarice

LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE • NOVO MESTO

S SVOJIMI OBRATI: SOTESKA, STRAŽA IN PARKETARNA V STRAŽI nudi svojim odjemalcem po najnižjih dnevni cenah.

LIP

smrekov (jelov) rezan les, bukov parjen in neparjen rezan les, brestov rezan les, hrastov rezan les, sadne zaboje - gajbice, bukovne in hrastove parkete.

Za vsa naročila in informacije se obračajte na komercialni oddel. podjetja — tel. 109 Novo mesto

DELOVNI KOLEKTIV LIP NOVO MESTO

Ivan Krett: Špeharjev obračun z Mačkovo politiko v Sloveniji

Pred dvajsetletnico »Ljudske pravice«

Franc Špehar, kmet iz Gorice pri Vinici, je bil izvoljen za predsednika Slovenske kmečke stranke leta 1939, ko je Hrvaška kmečka stranka že bila vladna stranka. Večina v vodstvu Slovenske kmečke stranke se je iz oportunizma vezala na Hrvaško kmečko stranko in njenega voditelja dr. Vladimira Mačka. Častna izjema je bil le Franc Špehar, ki ga niso premotili izgledi, da kot slovenski mačkovec napravi politično kariero.

Janko Jarc je politika Špeharja takole opisal:

»Spočetka vnet mačkovec (pravilneje bi bilo napisati radičevac, op. I. K.) je bil na nekem novomeškem predvojnem zborovanju leta 1938 pridobil za stvar kmetško-delavskega gibanja in r. u. ostal dosledno zvest.

Izredno nadarjen se je neprestano izobraževal in prebiral zlasti marksistično literaturo. Zanimivo je, da je po zatrtju njegovih prijateljev znal n. pr. Speransa skoraj na izust. Odslej je bil Franc Špehar na vseh zborovanjih mačkoveškega in kmetško-delavskega gibanja in je vedno nastopal kot predstavnik ljudskega kmetijskega elementa. Njegov vpliv je bil takrat tako velik, da je njegova pridobitev za progresivno kmetško-delavsko gibanje pomnila pravzaprav pridobitev vsega obmejnega belokranjskega pasu.« (»Kronika«, Leto

čar je v imenu svoje skupine združitve odklonil, pripravil ustanovitev Slovenske kmečke stranke (SKS) in predlagal, naj se posebej organizirana kmetiška stranka in posebej organizirana delavska stranka koalirata v kmečko-delavsko zvezo.

Ker po demokratičnih načelih ni mogoče nikomur brniti, da ustanovi stranko, je predstavnik delavstva v KDG Franc Leskošek v tako zvezo privolil, da bi prišlo takoj vsaj do delnega sodelovanja; vendar z rezervno, da odklanja mnenje g. dr. J. Lončarja, naj ima SKS nekak monopol za politično organiziranje kmetškega ljudstva.

Kmalu pa se je izkazalo, da dr. Lončar, dr. Vavpotič in drugi »voditelji« SKS v praksi odklanjajo sploh vsako sodelovanje s KDG in njenim delavskim krilom. Pri delu »na terenu« pa se je izkazalo, da vidijo kmetije rešitev le v trdni zvezi z delavci, da obsojajo »eksekutivno« SKS, da zahtevajo, naj se i. g. dr. Lončar i. g. dr. Kukovec iz vodstev umaketa, če se ne moreta sporazumeti; kmetije iz SKS in KDG pa se bodo že sporazumeli med seboj in z delavci.

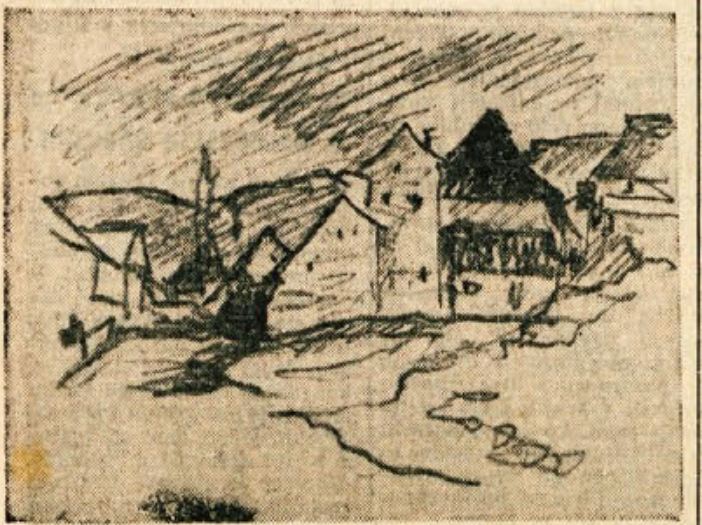
In tako je zorela misel na Zvezo delovnega ljudstva. G. dr. Lončar je sicer odklonil vsak razgovor o tem, toda drugačen mnenja so bili kmetije in SKS in predsednik SKS Franc Špehar.

levičarji zbirajo okoli belokranjskega magnata Korena (Peter Koren, veletrgovec Črnomelj, op. I. K.) in okrog dobro situiranih advokatov, kakršnih je gospod dr. Vavpotič (dr. Lado Vavpotič iz Ljubljane je bil eden od predstavnikov SKS. Pri njem je bil pred volitvami 11. decembra 1938 sestanek delegatov vseh opozicijskih skupin s predstavnikmi Partije zaradi enotnega nastopa pri volitvah, op. I. K.) in dr. Viktor Maček.« (Dr. Viktor Maček, odvetnik v Ljubljani je bil predsednik kmečke prosvete, ki je sodelovala s kmečko-delavskim gibanjem. Dne 29. oktobra 1939 je Partija sklicala v restavraciji Kmet na Gospodarski cesti zborovanje zaradi vključitve vseh naprednih skupin v Zvezo delovnega ljudstva. Policiji je to zborovanje prijavil dr. Viktor Maček in zato ga je tudi moral voditi. Policija je zborovanje kmalu po začetku s silo razgnala, op. I. K.) »Ta »Slovenec« — tako nadaljuje Špehar v letaku — »bo moral sedaj preklicati svojo zmojo, ker med našimi podpisni ni teh imen. Mi, kmetije, smo se otreli varuštva gospodov dr. Lončarja, dr. Vavpotiča in g. Korena. Poslali smo jih v Zagreb, kjer si najdejo lahko sebi sileno družbo advokatov, katerih je že za cel kordon okrog glavne strankine pisarne HSSa. Mi pravi radičevski kmetije smo se povezali s hrvaškimi kmeti člani HSS (Hrvaške seljaške stranke-Mačkove) in sicer s tistimi, ki se, kakor smo se mi doslej, borijo proti advokatskim varuhom, povezali pa smo se tudi s hrvaškimi delovnim ljudstvom, organiziranim v »Savezu radnog naroda.«

Nam kmetom je bilo na izbiro samo dvoje, ostati pod vodstvom slavohlepne gospode, ali pa zveza z delavci, ki imajo isto žalostno usodo in enako pot do zmage. Zato, ker smo se otreli advokatskih voditeljev in ker smo se vezali z zavednimi delavci, nas proglasa »Slovenec« za komuniste. Nič zato. »Slovenec« bo proglasil še marsikoga za komunisto, kakor je delal to vsak do sodani režim s pošteni nasprotniki. Če ne moreš očitati nasprotniku, da je odeduh, nagnat, bankir, veznik in spekulant, potem mu brez skrbi lahko očitaš, da je komunist.

Tako je s takimi ovadbami spravila dr. Korosčeva in »Slovenec« JRZ v ječo skoro vse podpisnike proglasa »Zveze delovnega ljudstva.« Ker pa je to popolnoma protipostavno preganjanje, naj si ta slavna JRZ zapomni, da bo še odgovarjala zaradi zlorabljenih oblasti pred slovenskim delovnim ljudstvom.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

B. Jakac: Ravnac pod Gorjanci ob zaključku poti

1. (1953), št. 1. Janko Jarc: »Bela krajina v uporu.«

V brošuri: »V obrambo demokratskih svobod!« omenja Edvard Kardelj Špeharjevo pozitivno vlogo v naslednjih zvezi:

»Po volitvah 11. decembra 1938 je vedel vsak pameten človek, da razcepjenost demokratičnih sil koristi le reakciji - JRZ in JNS. Kmečko-delavska skupina (predsednik dr. Kukovec, predstavnik delavstva Leskošek: KDG) je zato na sestanku delegatov sklenila, da so storila vse, da pride do združitve vseh demokratičnih skupin. G. dr. Lon-

Da so bili kmetije iz SKS in predsednik SKS res drugačnega mnenja dokazuje letak, ki ga je v imenu kmečkega odbora »Zveze delovnega ljudstva« v začetku decembra 1939 sestavil in razmnožil Franc Špehar. Letak je odgovor na uvodni članek »Slovenec« z dne 23. novembra 1939 z naslovom: »Politični nastop komunistov v Sloveniji.« Naj citiramo tisti del, v katerem se Špehar za vedno odreja mačkovski politiki:

»Mi smo se od gospode poslovili za vedno, čeprav je »Slovenec« še pred kratkim pisal, da se slovenski kmečki

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

»Vsi so se strinjali v tem, da je nujno treba združiti vse kmete in delavce v enotno politično organizacijo, ne glede na dosedanjo politično pripadnost (linija Partije, ki sta jo na sestanku utemeljevala Ivan Bratko in Egon Tomc, op. I. K.). Slišale so se tudi ostre obsodbe nepravilnega in nesposobnega delovanja začasnega vodstva SKS v Ljubljani, g. dr. Lončarja in Kreutzerja.«

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Šport in telesna vzgoja v Beli krajini

V dobrem letu en državni in šest republiških prvakov

O črnomaljskih atletih prihaja v javnost čedalje več ugodnih vestí in lahko s ponosom zremo na dosežene uspehe. Čeprav so pogoji za atletsko zelo skromni (atletska steza še ni dozrajala) so nekateri tekmovalci

je že mnogo govora o rezultatih teh mladih ljudi. V naših vrst je odšel Plut - slovenski prvak - in vsi so bili prepričani, da naslednika ne bo. Toda za presenečenje je poskrbel mladi, 16-letni Kastelic, ki je z rezultatom 51,40 metrov najboljši mladi tekmovalci v Sloveniji. Ljudi Mušič ne zостаja za nadarjenim Kastelcem. Najboljša desetorica je vrzla kopje 460,24 metrov daleč. Plut 61,60, Kastelic 51,40, Mušič 49,36, Kapš 46,70, Čop 45,32, Jamšek 43,06, Brinc 42,28, Likovec 41,18, Urbas 40,80. Če pa zостаja za nadarjenim Kastelcem, najboljša desetorica je vrzla kopje 460,24 metrov daleč. Plut 61,60, Kastelic 51,40, Mušič 49,36, Kapš 46,70, Čop 45,32, Jamšek 43,06, Brinc 42,28, Likovec 41,18, Urbas 40,80. Če pa zостаja za nadarjenim Kastelcem, najboljša desetorica je vrzla kopje 460,24 metrov daleč. Plut 61,60, Kastelic 51,40, Mušič 49,36, Kapš 46,70, Čop 45,32, Jamšek 43,06, Brinc 42,28, Likovec 41,18, Urbas 40,80. Če pa zостаja za nadarjenim Kastelcem, najboljša desetorica je vrzla kopje 460,24 metrov daleč. Plut 61,60, Kastelic 51,40, Mušič 49,36, Kapš 46,70, Čop 45,32, Jamšek 43,06, Brinc 42,28, Likovec 41,18, Urbas 40,80.

Najboljša desetorica je vrzla kopje 460,24 metrov daleč. Plut 61,60, Kastelic 51,40, Mušič 49,36, Kapš 46,70, Čop 45,32, Jamšek 43,06, Brinc 42,28, Likovec 41,18, Urbas 40,80. Če pa zостаja za nadarjenim Kastelcem, najboljša desetorica je vrzla kopje 460,24 metrov daleč. Plut 61,60, Kastelic 51,40, Mušič 49,36, Kapš 46,70, Čop 45,32, Jamšek 43,06, Brinc 42,28, Likovec 41,18, Urbas 40,80.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Ljudstvo novomeškega okraja čestita junaški Beli krajini ob našem skupnem velikem prazniku in ji želi pri socialistični graditvi prav tako sijajnih uspehov, kakor jih je dosegla v težki narodno-osvobodilni borbi

V imenu delovnih ljudi novomeškega okraja OKRAJNI LJUDSKI ODBOR NOVO MESTO

Telesna vzgoja v Metliki . . .

V Metliki se je šport začel razvijati šele pred nedavnim. Pod vodstvom tov. Raimerja so dosegli nekaj lepe uspehe, posebno v prostih urah. Lepo vaje so pokazali v Črnomlju na pionirskem prvenstvu Bele krajine in v Semiču na telovadnem nastopu. Atletika in drugi športi se v Metliki še niso dobro razvili. Dober atlet je le Fajk. Ki meče kopje je 40,44 m in bi se z dobrim treniranjem lahko razvil. Od športnih iger gojijo pomalem nogomet in odbojko.

Glavni pobudniki športnih iger v Metliki so dijaki, ki obiskujejo višjo gimnazijo v Črnomlju. Vendar imamo vidi, da se v Metliki še vedno premalo bavijo s športnimi igrami, atletiko in pištanjem. Čeprav imajo za to mnogo boljše pogoje kakor Črnomelj; saj je v tem kriva slaba organizacija ali pa nezanimanje domačinov, vendar bo treba misliti na ustanovitve športnega ali telesnega vzgojnega društva.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi delovnega ljudstva, katere najvidnejši predstavnik je bil Franc Špehar, belokranjski mali kmet.

Če bi delegati Horvatu dopustili, bi z vsjo ostrino grajal prava Špeharja, najbolj doslednega borca proti mačkoviščinu. Tako pa je kljub Horvatu v imenu namenom tudi med štajerskimi kmeti zmagala politika sodelovanja kmečkega gibanja (SKS) s Partijo v Zvezi del

Porast pijančevanja na Kočevskem in boj proti njemu

Pijančevanje kaže tudi na Kočevskem precej žalostno podobo. Razbite družine, podhranjenost otrok pijancev, kriminal, prostitucija, vse to so sadovi pijančevanja. Precej je pi-

jancev — družinskih očetov, ki delno ali pa v celoti požejejo po grlu otroške doklade. Kaj takemu očetu mar če otrok strada, samo da ima on ugodje. Vsekakor bo treba takim brezsrčnejšim stopiti na prste, doklade pa odvzeti.

Kmetijsko-gozdarsko posestvo, ki zalaga velik del prebivalstva na Kočevskem z mlekom. Tu so prodali lani za 12.120.000 din mleka in mlečnih izdelkov. Kakšno nesorazmerje izdatkov za alkohol ali pa za mleko!

kateroga je organiziral OO OK, zastopani pa so bili predstavniki podjetij, ustanov, množičnih in družbenih organizacij. Na posvetovanju je bila tudi članica GO RKS Olga Kraigerjeva iz Ljubljane. Po živahnem razpravljanju o vseh škodljivih posledicah alkoholizma so zborovalci soglasno sklenili, da je treba alkohol napovedati boj na celotni državi. Da bo ta boj res uspešen in da bo delo potekalo organizirano, so ustanovili komiteje, ki bo odgovorna za to delo. Zaveženo bi bilo, da po dolni komisije ustanove tudi na vseh občinskih središčih ter da jim pomagajo pri tem vsi pametni in trezno misleči ljudje.

Ne ure, ne dneva ne vemo

Zgodilo se je na vsem lepem in nepričakovano: naši naročniki Vidi Gregoričevi iz Nadleske št. 44 pri Starem trgu pri Rakeku je priletelo v oko več koščkov stekla. Zatekla se je po zdravniški pomoči, vendar je bila poškodba prehuda in je Gregoričeva oslepla na desno oko. To je bilo letos maja. Na prijavo ji je Državni zavarovalni zavod, podružnica v Novem mestu, po zdravniškem pregledu ugotovil 33,33% invalidnosti in ji prejšnji teden izplačal 6.666 din odškodnine.

Ker se je tov. Gregoričevi pripetila nezgoda še maja, je dobila izplačano zavarovalnino po prejšnji zavarovalni polici, s katero je bil doslej vsak naš naročnik zavarovan za primer popolne delovne nesposobnosti zaradi nezgode za 20.000 din. Od 1. julija dalje je vsak naš naročnik brezplačno nezgodno zavarovan za 40.000 din. Ne pozabite, da je edini pogoj za brezplačno nezgodno zavarovanje:

poravnana naročnina našega lista!
Uprava Dolenjskega lista

Po podatkih Okrajne gostinske zbornice Kočevje so gostilne lani prodale za več kot 172 milijonov din alkoholnih pijač, medtem ko je bilo za brezalkoholne pijače potrošeno 10 milijonov 400 tisoč din. V letošnjem prvem četrtletju pa je stanje še slabše, saj je bilo v tem času potrošeno za okrog 60 milijonov din alkoholnih pijač, za brezalkoholne pa 1.750.000. Če bo šlo pijančevanje s takim zagonom naprej, bomo imeli na kraju leta kaj žalostno bilanco.

Z dvigom pijančevanja se je povečalo tudi število kriminalnih dejanj — pretepev. Pred sodnikom za prekrške v Kočevju o lani obravnavali 432 pretepev zaradi pijančevanja. Da bo slika še popolnejša naj omenimo, da je bilo med temi pretepači-pijanči 83 mladoletnikov, starih od 14 do 18 let. Poleg tega, da so se pretepal, so imeli ti mladoletniki še druge grehe nad seboj: razgrajali so na javnih mestih, se vdajali prostituciji in podobno. Kaj žalostna je ugotovitev, da se pri tem prednjačili otroci delavskih starih.

Ko ugotovljamo številke, ki so šle v obliki alkohola po grlu, pogledimo na drugi strani koliko je bilo izdano za mleko in mlečne izdelke. Vzemimo za primer:

Ljudi je treba odvrniti od pijančevanja s prepričevanjem, nuditi jim je treba več kulturnega razvedrila. V rudniku Kočevje so izdali lani nad 9 milijonov din za kulturne potrebe delavcev in posledica — občutno zmanjšanje pijančevanja.

Vse to in druge stvari v zvezi s pijančevanjem, oziroma z bojem proti temu zlu, so obravnavali te dni na posvetovanju.

Nova francoska tkanina

V Parizu so nedavno pokazali javnosti novo francosko tkanino »velvenil«, ki je podobna žamet. Odlaka velvenila je v tem, da se izredno lahko čisti. Madeže od črnega vina, črnila ali od česar koli se samo izpere v hladni vodi z običajnim milom.

z Gorenjsko pritlikavega Dolenjskega grčevja, nepopisna sprememba, ki nam bo ostala vedno v najlepšem spominu. Oster gorenjski zrak in izdatna hrana nam bosta prav gotovo pomagala, da si bomo okrepili zdravje.

Naši partizanski otroci nam pišejo iz Kranja

Pišemo Vam iz kolonije, ki jo je organiziral okrajni odbor ZB Novo mesto v Kranju. 111 sirot nas je tukaj. Vsi smo ali brez matere ali brez očeta, nekateri pa celo brez obeh, ker so nam jih fašisti uničili med vojno pobili in nas tako oropali najdragocenejšega zaklada. Vkljub temu, da vsi občutimo to nenadomestljivo izgubo, saj smo prikrajšani za tisto toplino in nežnost, ki sta jo zmožna dati samo mati in oče, pa vendar nismo pozabljeni. Organizacija ZB nam je za počitnice pripravila zelo lepo in prijetno življenje. Živimo v Kranju v prostorih Gumarske šole. Zelo lepo je tukaj. Polno malih in ličnih barak je, ki so podobne pravim paviljonom. Ob njih so gredece, pod nami šumi Sava, okoli nas pa ključajo na delo tovarne. To okolje je za nas, ki smo navajeni sicer za lepa, vendar v primeri

»Sodobno gospodinjstvo«

Danes, ko se že povsod ustanavljajo društva za napredno gospodinjstvo, ki jih moramo vsi res toplo pozdraviti, je prav, da so naše gospodinjke dobile tudi svoje glasilo. Kajti gospodinjstvo zavzema v vsem našem življenju tako zelo široko področje in ima toliko raznovrstnih vprašanj, ki zadevajo družbo in gospodinjce same, da je tudi našim ženam nujna čim širša izobrazba, splošna razgledanost in naprednost. Saj gospodinjstvo je navsezadnje

večini naših žena poklic, stroka, za katero se je treba resno usposobiti, da bo s čim manjšim trudom čim več uspehov. Temu namenu služijo društva za napredno gospodinjstvo, naš Zavod za napredno gospodinjstvo v Ljubljani in tudi mesečni Sodobno gospodinjstvo, ki ga izdaja imenovani zavod.

Pravkar je izšla skupna 3-4. št. Sodobnega gospodinjstva z bogato in pisano vsebino, o kateri nam pričajo že naslovi glavnih člankov. Tako poroča

ing. Vilma Pirkovič o mednarodnem kongresu za žensko ekonomiko v Edinburgu, ki se ga je udeležila kot delegatka. Daša Pelhan piše o izbiri tekstilnih vzorcev, ing. Povoden razpravlja o borbi proti hudi gospodinjški nadlogi — moljem, o sodobni stanovanjski opremini in naši pohištveni proizvodnji poroca France Ivanšek. Tehten članek iz zdravstva je napisala medicinska sestra Erna Oblak: Prehrana otroka do prvega leta. Ing. Lodenjskar govori o vzreji in krmiljenju piščancev, Andrej Skulj, znani vrtnarski strokovnjak, pa o pridelovanju solate. Seveda je še dovolj drugih sestavkov (Jedi s skuto, Hrana za bolnika z rano na želodcu, Za spretno roko, Kvackanje rokavic, Drusivene vesti itd.). List je skratka res nepogrešljiv za sleherno našo gospodinjko, bodi v mestu ali na deželi, in prav gotovo bo opravil med našimi ženami zelo koristno in uspešno poslanstvo.

Vsako številko krasijo številne slike, tiskane je na lepem papirju in tako je njegova celotna naročnina — din 500 — z ozirom na tehtno in zanimivo vsebino prav malenkostna.

Sodobno gospodinjstvo lahko naročite pri Zavodu za napredno gospodinjstvo v Ljubljani, Erjavčeva c. 12.

O MALOPEŠKIH GASILCIH

Vas Mali log pri Loškem potoku šteje 60 hiš. Vaščani so si skupno z gasilci malo pred drugo svetovno vojno zgradili lep prostornen gasilski dom, v katerem je tudi dvorana. Takrat sta bili med vaščani dve struji; eni so bili za gasilski dom, drugi pa za kapelece. Zmagali so naprednejši vaščani. Dom je bil zgrajen s prostovoljnimi delom, zato so vaščani nanj upravičeno ponosni. Okupator je gasilski dom zelo opustošil. Gasilci so z velikim trudom dom ter gasilski inventar za slo spravili v red. Skoro vsi fantje in moške so aktivni gasilci, imajo pa tudi ženske desetine. Udeležba na vajah, ki jih imajo večkrat, je skoro vedno polnoštevilna. Društvo je poslalo na gasilski tečaj v Ljubljano dva svojca čana: Filipa Samsa in Jožeta Kordiša. Ta dva sedaj z znanjem, ki sta ga pridobila na enomesnem tečaju, vodita in strokovno usposabljata gasilce.

V okviru gasilskega društva zelo uspešno deluje igralska družina. Predzadnje nedelje so po krajšem presledku spet nastopili na domačem odru s Finžgarjevim Divjim lovcom.

V nedeljo 3. julija so imeli gasilci v Malem logu lepo slovesnost. Z veliko iznajdljivostjo, na pomoč jim je prisloščila tudi zadruga iz Loškega potoka, so zbrali potrebna sredstva, skupno nad 300.000 din ter si kupili motorno brigalino. Tako imajo sedaj dve ročni in motorni. Ob sprejemu motorne brigaline je bila parada gasilcev iz Loškega potoka, nato pa so motoriko pripeljali pred gasilski dom v Mali log. Malopeške gasilce je pozdravil in pohvalil za njihovo uspešno delo član OO GZ Kočevje tov. Arko, v imenu občine pa njen predsednik tov. Vesel. Nato je sledil »krat« motorice, ki je dobila ime Sloga — simbol složenega dela med potokskimi gasilci. Slovesnosti je sledilo ljudsko rajanje. (m)

Nova krajevna imena predlagajo

Množične organizacije in zbori volivcev v novomeškem okraju so sprejeli vrsto predlogov za preimenovanje nekaterih naselij, katerih sedanja imena niso primerna. Predlogi, ki jih je okrajni ljudski odbor sprejel ter po potrditvi na seji obeh zborov 16. junija predložil Izvršnemu svetu LRS, so naslednji:

V občini Dobrič se naselje Rožempelj preimenuje v Rožno vas, naselje Kozjak se združi z naseljem Dolenje Selce, naselje Svetinja pa preimenuje v Staro goro. Uršna sela se naj preimenujejo v Vršana sela, kot se že imenuje železniška postaja, Verdun pri Uršnih selih pa v Verdun pri Vršnih selih. St. Jošt pri Stopičah bi se v bodoče imenoval Rakovo, Plemberk pri Težki vodi pa Razglednik. Sv. Helena pri Mirni odpadke, ker se naselje priključuje Mirni. St. Jurij pri Mirni pečji naj se preimenuje v Rožnik na Dolenjskem. Sv. Vrh pri Mokronogu v Vrh nad Mokronogom, Sv. Križ pri Mokronogu pa v Beli grič. Za

Roženberk pri Cirkniku je predlagano, da naj bi se v bodoče imenoval Grič pri Malem Cirkniku. St. Jakob pri Senterneju bi se po predlogu imenoval Dolenji Ostrog, Groblje pri Prekopi pa Groblje pri Senterneju. Statenberk pri Trebelnem naj bi se v bodoče imenoval Radulja pri Trebelnem.

V trebanjski občini naj bi se preimenoval Rihpovec v Lipovec pri Trebnjem, Primštal v Drago pri Trebnjem in Sv. Stefan v Stefanovo. Strauberki pri Trški gori naj se preimenuje v Veliki vrh na Dolenjskem, Sela pri Strauberku pa v Sela pri Gričevju. Kukenberk pri Veliki Loki naj se bi imenoval v bodoče Podvrh na Dolenjskem, St. Lovrenc pa Veliki Gaber naj se preimenuje v Sadni vrt, ker v resnici izgleda kot sadni vrt. Ime vasi Sv. Marjeta v občini Zuzembek se odpravi, ker se naselje priključuje naselju Vrh pri Križju.

Vsi navedeni predlogi so res

utemeljeni; stara imena navedenih naselij nimajo nič skupnega z našo družbeno in narodno stvarnostjo. Nova imena pa bodo v rabi šele, ko jih sprejme in potrdi Izvršni svet LRS, ter bo preimenovanje objavljeno v Uradnem listu LRS.

Prizadevanje higienskega aktiva na metliški gimnaziji

Skrb za zdravje, odstranjevanje vsega, kar povzroča in pospešuje bolezni, mora biti temeljna skrb vsakega. Vsak mora vedeti, kaj zdravje pospešuje in kajšni so vzroki bolezni. Saj smo mnogim boleznim krivi sami, oziroma naša nepoučenost ali malomarnost. Higiena (zdravstvenost; zdravstvena zaštita) je tisti predmet, ki ga je treba spet čimprej vpeljati v šole, mu dati eno prvih mest v spravedljivi in pravišni gimnaziji. Če otroka moramo o higieni dobro poučiti, da bomo mogli zdrav rod in čimbolj zdravi bolniki in njih vzroke.

Skrb za telesno higieno, za higieno obleke, šolskih potrebščin, šolskih prostorov; skrb za pravilno držo telesa pri učenju (pri sedenju in stoju, da ne budo imeli ukrivljenih hrbtenic in pokvarjenih oči), skrb za preprečevanje nalezljivih bolezni, prizadevanje, da se odvadajo grdin in nehygienskih razvad (smrkavanje, pljuvanje po tleh, umazanost itd.). Pa tudi doma so skrbeli za upštevanje higienskih predpisov. Za zaključek šolskega leta so razstavili svoje higienske potreb-

ščne, ki so jih dnevno nosili v šolo: vrečke z brisačo in milom, vrečke s kozarcem in mlačno ter drugo. Skromna, toda pomembna razstavlja je vzbudila pri obiskovalcih veliko zanimanja in odobravanja. Učenci, ki si niso mogli priskrbiti novih brisač in robcev, so jih podjetno naredili iz ponosnega perila. Hvaležni so bili delovnemu kolektivu »Soponir iz Osijek«, ki jim je poslal 100 kosčkov toaletnega mila in 100 tub Kalodona ter jim zadel lepe uspehe pri propagiranju higiena. Higienski aktiv niže gimnazije v Črnomlju je lahko zgled mnogim gimnazijam v Sloveniji ter vsaki vasa priznanje in pohvalo. Z. H.

Dolenjski muzej nima nezasedenih prostorov

Na zadnjem zboru volivcev I. terena v Novem mestu je bilo med razpravo o nujni preselitvi Studijske knjižnice predlagano tudi, da bi se Studijska knjižnica vsaj začasno preselila v prostore obnovljene Križatijske, kjer je Dolenjski muzej, češ da so prostori v tej stavbi neizkoriščeni.

Požrešneži »pri delu«

Požrešneži »pri delu« V Piemontu so imeli nenavadno gostijo. Vsi gosti so bili »težke kategorije«: zbrali so se iz Severne Italije, iz Azurne obale in latinskega dela Švice. To vsakoletno tekmovanje debeluharjev 23. maja se je začelo leta 1950. Na letošnji gostiji je bilo 70 oseb, moških in žensk, in nobena ni imela manj kot 100 kg. V požrešnostih so tekmovali celih šest ur. V tem času so pojedli neznansko količino predjed, tri vrste juh, 50 kg rib, 50 kg telečje pečeno, 35 piščancev, 40 puranov, celo grmado solate, krompirja in belušev, zatem je prišel na vrsto sir in kolači. Pojedli so tudi 10 po osem kg težkih tort.

tudi ob drugih prilikah, je LOMO na svojih seji imenoval komisijo, ki naj pregleda, če so vsi prostori v Križatijski zasedeni in koliko je praznih šol. Komisija se je sestala 5. julija dopoldne in po pregledu vseh prostorov v Križatijski ugotovila, da v stavbi ni praznih prostorov. V prvem nadstropju so urejeni prostori za dva oddelka muzeja, ki sta na razpolago za ogled obiskovalcem. zraven pa je še upravna pisarna. Prostori v pritličju so zasedeni: dve sobi zavezoma Dolenjski arhiv in sta popolnoma nabiti, dve sobi služita začasno za shranbo muzejskega pohištva in raznih muzejskih predmetov. Nekaj manjših prostorov v pritličju uporabljata privatna stranka za stanovanje. Tudi vsi pomožni prostori so založeni z raznimi muzejskimi predmeti. Podrobna sestava vseh prostorov v Križatijski je razvidna iz zapispnika, ki ga lahko vsak dobi na vpogled pri tajniku ljudskega odbora mestne občine.

Ob 22. juliju čestila Slikarsko-pleskarsko podjetje - Črnomelj

Obisk iz Kalifornije

12. julija letos je obiskala uredništvo Dolenjskega lista gospa Ana Zagorec iz San Gabriela v Kaliforniji, ki je na dopustu pri sorodnikih v Novem mestu in Prečni. Po 33 letih je prvokrat spet v stari domovini, v kateri kot vravi vidi povsod velik napredek. Presenečena je prebrala v številkah nekaj najnovejših uredniških ameriških listov »Pro-

svote«, »Enakopravnosti« in »Glasu naroda«. V »Prosveti« od 21. junija je med dopisi iz Los Angelesa prebrala tudi sporočilo tamk. dopisnika, da se je skupaj z gospo Mary Lah podala na obisk v stare kraje. Gospa Ana Zagorec pozdravlja v Los Angelesu in San Gabrielu vse znance in prijatelje ter jim sporoča, da se v domačem kraju odlično počuti. Zadnje soboto je bratu v Prečni pomagala sušiti seno, vendar pravi, da se »takemu delu že od vadila«, kar ji po 33 letih »vavnja onkraj velike luže radi verjamemo.

Ko sporočamo vsem njenim prijateljem in znancom, našim naročnikom v Kaliforniji lepe pozdrave jih hkrati želimo, da bi se na obisku v rojstnem kraju kar najbolje počutila! Predvsem pa ji želimo čimveč sončnih dni, ki nam jih letos tako zelo primanjkuje!

Rejenost je moškim nevarnejša kot ženskam

Skupina ameriških zdravnikov proučuje odebelenost in njene slabe posledice na moške in žene. Statistika je ugotovila, da je prehuda odebelenost moškim mnogo nevarnejša kot ženskam. Večina rejenih moških zbolijo za srčnimi boleznimi in boleznimi krvnih žil. Pri ženah je odstotek teh obolenj (kot posledica odebelenosti) mnogo manjši. Zdravniki razlikujejo, kaj je vzrok tej razliki.

Otroci padlih trboveljskih borcev letujejo ob Kolpi

V Podzemlju ob Kolpi je letos posebno živahno, poleg okrajne kolonije so tam na letovanju tudi otroci padlih borcev iz okraja Trbovelje.

65 otrok iz Trbovelj si je ogledalo tudi belokranjski muzej v Metliki. V posameznih oddelkih so si z velikim zanimanjem ogledovali razne predmete. Največ zanimanja so pa pokazali v oddelku ljudske revolucije. Vse so hoteli vedeti. Spremljevalce so vpraševali o posameznih rečeh in predmetih v muzeju. Muzej že dolgo ni imel tako hvaležnih obiskovalcev. V internatu so jim naredili lep in prirčen sprejem. Poleg okusne južine jim je mala pionirka zaigrala več narodnih in partizanskih pesmi na harmoniki. Pozdravili so jih v imenu otrok iz internata in v imenu ZB.

Popoldne jih je predsednik mestne občine Metlika odpeljal na grič nad mestom in jim je pripovedoval o junjskih borbah partizanov v okolici Metlike. V veselem razpoloženju so se vrnili v Podzemelj. Obiskali bodo tudi zgodovinske kraje okrog Surkhaj in po celi Beli krajini.

Okrajni odbor ZB v Črnomlju in predstavniki oblasti si prizadevajo, da bi se otroci padlih iz Trbovelj počutili v Beli krajini čim boljše. Prejšnji teden so obiskali belokranjski muzej tudi vojaki in oficirji garnizije JLA iz Metlike. R. F.

Partizanski pozdrav vsem udeležencem slavlja v Beli krajini - zibelki naše ljudske oblasti!

Kaj je novega v Škocjanu?

Osnovna organizacija ZKS je imela 27. 6. redni sestanek. Načelnemu političnemu in gospodarskemu poročilu je sledilo še gospodarsko poročilo občine Škocjan, ki ga je imel predsednik občinskega ljudskega odbora Blaž Šutar. Poročal je o programu, ki si ga je bil novi občinski odbor izbral ob izvolitvi decembra lani. Događanja je šola s prosvetno dvorano, predelani so prostori na občini kamor se je zdaj lahko vselili tudi matični urad; v prostoru, kjer je bil doslej, bo pa zdravstvena postaja, ki jo ljudje že nestrpno pričakujejo. Na sestanku smo veliko razpravljali o občinskih podjetjih, doslej imamo le čevljarstvo delavnico in remontno podjetje.

Zaradi slabih poslovanj pa obe podjetji le životarita. Občinski ljudski odbor mora poskrbeti, da bo v podjetja postavil ljudi, ki imajo pravilni odnos do skupnosti, ne pa da jim gre prvo za osebno korist.

Udeležba je bila za Škocjan še kar dolga, če upoštevamo, da je bilo lepo vreme in so imeli ljudje opraviti s senom. Od precejšnjega števila gasilcev v samem Škocjanu, sta

zadruga na razpolago 7 vrst kemikalij za uničevanje mrčesa, toda kmetovalci jih prav malo uporabljajo. Pripomnil je tudi, da imajo člani KZ pri nakupu kemikalij 50% popusta. Navzoč član okrajnega komiteja ZKS Rado Tauffer je govoril zlasti o občinskem gospodarstvu in ustanavljanju krajevnih podjetij, kot o osnovnem pogoju uspešnega razvoja občine ter o političnem delu množičnih organizacij. A.S.

NIHČE SI NE ŽELI

nezgode — če pa se nam že pripeti, je takojšnja pomoč najučinkovitejša! Vsa* naročnik Dolenjskega lista, ki ima v redu poravnano tekočo naročnino, je BREZPLAČNO NEZGODNO ZAVAROVAN pri novomeški podružnici DOZ:

Čestitamo k Dnevu vstaje in 10-letnici I. zasedanja SNOS v Črnomlju!
Belokranjsko gradbeno podjetje Črnomelj
Pot oboroženega odpora, na katero so krenili naši narodi 1941. leta, je bila pravilna — naše žrtve so nam prinesle in ohranile svobodo!

Za slučaj smrti vsled nezgode za 20.000 din
Za trajno delovno nesposobnost, nastalo zaradi nezgode, pa za 40.000 din

S 1. julija smo zavarovane vsote povečali za 100%. Ne pozabite: edini pogoj za brezplačno zavarovanje pri našem tedniku je: PLACANA NAROČNINA!

IZ NASIH KRAJEV

Dolenja vas pri Ribnici

Občinski odbor ZB v Dolenji vasi je predlagal občinskemu ljudskemu odboru, naj bi praznovali vsako leto 1. avgusta občinski praznik. Člani SZDL so se že zbrali ter določili program za letošnje prvo praznovanje. Vaski odbori SZDL bodo oskrbeli, da se očisti domači in dvorišča, mladina je pa prevzela okrasitev. Starejši fantje bodo, po stari navadi, postavili v vaših mlaje, solarji bodo pripravili in zvečer pred praznikom zakurili kresove. Dramska skupina bo naštudiral Schillerjevo dramo Kovarstvo in ljubezen, obvezniki predvojske vzgoje in gasilci bodo izvedli napad na postojanke. Tudi pevsko društvo pripravljajo koncert za slovesno akademijo. Sklenjeno je, da povabimo na praznovanje vse vaščane, ki so po službah drugod, in vse aktivne oficirje JLA iz naših vasi.

Iz Bele krajine

V Beli krajini se je žetev pšenice začela že prejšnji teden. Pšenica ni dobro obrabljena, ker jo je uničila rja. Dobro je obrabiti ječmen, ki je že ves požet. Proti koncu junija se je pojavila v belokranjskih vinogradih močna peronospora. Vinogradniki so jo omejili šele s trikratnim škropljenjem. Na njivi posestnika Jožeta Kureta iz Svibnika pri Črnomlju so našli kolodrskega hrošča. Ljudski odbor mestne občine je takoj organiziral pregled krompirjevih nasadov in potrebno škropljenje.

Starši mladincev po stari navadi pripravijo za rekrute skupno večerjo. Letos je to večerjo pripravila »Mihetova« gospodinja v Dolenji vasi, pomagali sta ji pa še Stefanova in Mrharjeva mati. Razveseljivo in lepo je, da so bili rekruti veseli tudi brez pižame. I. Z.

Iz Adlešičev se oglašajo

Ko je nabrala lipovo cvetje, je padla z lipe Marica Adlešič iz Adlešičev. K sreči poškodbe niso težke. Med padanjem se je opriležala vej in tako omilila padec. Mikotu Adlešiču je padel tram na nogo in mu jo poškodoval, da ne more hoditi. Poleg bolečin ima tudi gmotno škodo, saj mora najemati delavce za košnjo, ker sam ne more stopiti na nogo. Vsekakor običuten udarec za gospodarja.

To in ono iz Škocjana

Prostovoljno gasilsko društvo Škocjan je precej razgibano in delavno. Sedaj so dobili iz generalnega popravila svoj avtomobil, ročno sirično pa so preuredili na električno, jo postavili v stolp in povežali s postajo ljudske milice, da lahko ob vakem času da znak za požar. Od okrajne gasilske zveze so dobili 100 B cevi, toda ne morejo jih uporabljati, ker nimajo zbiralcev in razdelilcev. Okrajna gasilska zveza bi morala poskrbeti, da dobi društvo tudi ostale pripomočke, da bodo dragocene B cevi lahko dočela služile svojemu namenu.

Tečaj gostincev v Kočevju

Na pobudo okrajne gostinske zbornice Kočevje se je začel dne 6. julija v Kočevju 14-dnevni tečaj za gostinske osebe iz kočevskega okraja. Tečaj je v hotelu Pugled v Kočevju ter obsega teoretični in praktični pouk. Obiskujejo ga tudi starejši gostinci.

Nasvidenje v Črnomlju na velikem zborovanju v Zlebu!

Posebno dobro so obrodile murve v veselje škorcev in otrok. Nekateri kuhajo tudi žganje iz murv. Morda bi tudi trg v Črnomlju dobil kupce za ta sladki sad. Lep vir dohodka se nudí otrokom, pa tudi starejšim - nabiranje zdravilnih zelišč. Nekateri so dobili zanje kar lepe denarje. Se celo pošli so šli dobro v promet - po 30 din kg »žive teže« s hišami vred. -ml.

Iz Dolenjskih Toplic

Solska vrata so se zaprla in mladina je šla uživati veseli čas počitnice. Za zaključek šole pa so dljak topliške nižje gimnazije prav lepo uprizarili Bvko-vo mladinsko igro »Tonček«. Zahvalja za tako uspešno prireditev gre tov. gim. učiteljci Bajčević, ki se res veliko žrtvuje za dramatično in za mladinski pevski zbor.

Občinski praznik v Vinici

V dnevi 20., 21. in 22. oktobra 1943 so nemške in ustaške tolpe poštople po hrvaškem ozemlju in skušale vdreti tudi na Vinico. Partizanske enice so napade uspešno odbijale. Posebno hrabrost je pokazal mladostevnik četa partizanske straže pri Komandi mesta in Rajonskem odboru Vinica, v kateri so bili predvsem domačini, ki je dne 21. oktobra 1943 odbila srbski napad nemške motorizirane enote na položaju vasi Sečje selo, katero so Nemci iz maščevanja zažgali.

Člani CMD so v Črnomlju proslavili društveni praznik in počastili Dan vstaje

6. julija dopoldne je v okrašenih dvoranah gimnazije v Črnomlju priredil Pokrajinski odbor CMD za Dolenjsko proslavo društvenega praznika, združeno s počastitvijo Dneva vstaje in 10-letnice I. zasedanja SNOS. Prireditve je začel predsednik PO CMD župnik Lojze Zabkar, navzoči pa so bili poleg duhovnikov, članov CMD iz novomeškega in črnomljskega okraja, tudi zvezni ljudski poslanec Tone Fajfar, predsednik Okr. odbora SZDL Črnomelj Martin Zueglj, predstavnik OLO in Ob. LO Črnomelj ter predstavniki okrajne in mestnega odbora RK iz Črnomlja.

lja madeže, ki si jih je med vojno nakopal nase velik del slovenske duhovščine, predvsem višji kler. Navzoči so pozdravili govor tovariša Fajfara z aplavzom.

Po krajšem kulturnem sporodu je Leopold Lončarič prebral referat o 10-letnici Rdečega križa, nato pa je predsednik Lojze Zabkar obirnoro poročal o doseganju petletnem delu CMD na Dolenjskem, Opisal je ustanovitve Verske komisije pri SNOS leta 1944 v Črnomlju, njeno delo in potek priprav za ustanovitev CMD katoliških duhovnikov v LRS. Danes je v CMD na Dolenjskem včlanjenih 37 duhovnikov. Referent je z obsežnim pregledom društvenega delovanja na Dolenjskem prikazal namen organizacije, njene doseganje uspehe ter priprave na nacrte za bodoče delo.

Tragičen primer, ki naj bo ponoven opomin vsem varuhom otrok, se je dogodil 9. julija na Catežu pri Veliki Ljuli. V dopoldanskim urah je odšla Angela Rošelj po opravkih v trgovino, doma pa je pustila v kuhinji ob zakurjenem štedilniku dveletno vnukinjo. Otrok se je kmalu približal ognju in štedilniku in se prišel z njim igrati. Pri tem se mu je vnela obleka in lasje; Med obupnim jokom je začel otrok sam borbo z ognjem. Kako strašna je bila ta borba z ognjem, so pokazali sledovi ožganih krp oblečke in pepel po tleh, koder se je otrok valjal; v hudi stiski in bolečinah je zlezel tudi na mazo. Soseda je sicer slišala jok v

Strašna smrt dvehletnega otroka

hiši, toda ker je bila mala Martinca večkrat sama doma in se jokala, joku ni pripisovala nobene važnosti. Šele neka mimoidoča žena je opozorila staro Rošlevo na otrokov jok. Med tem je mali mučenik skoraj dotrpel. Ožgan po vsem telesu je otrok med prevozom v bolnišnico izdihnil v strašnih mukah.

In kaj bi se lahko bilo, če bi mala goreča punčka zlezla na posteljo in ne na mizo? V kakšni nevarnosti bi bila vsa domačija in sosedje? Take skrajne malomarnosti do otroka, ki je imela tako hude posledice in ki bi bile lahko še huje, res ni mogoče z ničemer opravičiti!

NABOR V ŠENTJERNEJU

Letos je na vrsti letnik 1935. Pismošnje so raznesli pozive že pred dnevi; devetega in desetega pa je šentjernejska dolina oživila. Ves okraj je namreč razdeljen na regrutne postaje, ena teh je tudi Šentjernejska. Tako rekrutira vojne obveznike določenih krajev rekrutna komisija, ki kroži po okraju. To pomeni manj stroškov za vojne obveznike, saj jim ni treba iti v Novo mesto, pomeni pa tudi več dela za rekrutno komisijo. Vojni obvezniki bi morali to ceniti in se potruditi, da bi delo rekrutne komisije čim bolj olajšali.

Razumljivo je, da je rekrutacija za vpoklicanih letnik praznik, ki ga je treba proslaviti, toda to zakoreninjeno za rekrutno komisijo večkrat »neprijetno«, »praznovanje«.

priznanih za nesposobne. Prihajamo v obdobje, ko ne bo vsakdo vojak, ampak le duševno in telesno zdravi in oddorni ljudje. Zato sem popolnoma razumljivo mladega obveznika, vajenca iz Novega mesta, ki mi je rekel: »Ne vem kaj bi naredil, če ne bi bil potrjen. Le kaj potem si, ne to onole. Na rekrutnem izkazu ima napisano: Vazduhoplovna pešadija. Vesel je tistih dveh skopih besed, saj mnogo povedo. Biti potrjen na rekrutaciji, pomeni, da si moč. V.B.

Če kupite pri PUTNIKU

Železniško vozno karto - vozni red - razglednice - foto povečave Dolenjske - avtokarte - turistični priročniki... Med dobili so: 1. Enomesetno potovanje z ladjo po Sredozemskem morju (vrednost 60.000 din) 2. Osemdnevno potovanje po Jugoslaviji 3. Irondneval avtomobilni izlet na Bilitvice 4. Izlet z letalom Ljubljana-Reka-Ljubljana 5. 300 km vožnje z avtomobilom v poljubni smeri 6. Polet z letalom nad Ljubljano in Bledom Zrebanje bo 26. julija in 26. avgusta. Postojte zate do vsaki priliki PUTNIKA NOVO MESTO, pa boste deležni ene izmed lepih nagrad!

DOLENJSKI OBVEŠČEVALEC

KINO

Kino KRKA Novo mesto Od 15. do 19. julija: švedski zabavni film »Dobri vojak Burn« Od 21. do 26. julija: ameriški barvni film »Divji sever«

Kino Jadran Kočevje

Od 16. do 18. julija: ameriški barvni film »Dvojbi pri srebrnem potoku« 21. in 22. julija: avstrijski film »Jaz in moja žena«

MALI OGLASI

PRODAM GOZD 1.50 ha, porasčen s smrekami, ob glavni cesti Semič-Črnomelj, blizu Vražjega kamna. Povše-Simončič Katarina, Podreber 5, p. Semič.

Objava

Klub dolenjskih visokoolcev objavlja, da bo v nedeljo, 18. julija, ob 9. uri dopoldne v sejni dvorani postojpske OLO Novo mesto sestanek vseh članov kluba. Udeležba za člane obvezna.

Razstava goveje živine na Prekopi

Kmetijska zadruga Prekopa, 21. vinorejski odbor, razglasa, da bo 8. avgusta 1944 prireditelja razstavo goveje živine. Živino bodo razstavljali člani KZ Prekopa. Za najboljšo živino so predvidene nagrade. Vabimo tudi živinorejce-nečlane, da priženejo svojo živino; dogon bo plačan. Posebno vabimo živinorejce, ki gojijo sivorjavo govedo.

OBVESTILO

Okrajna cesta Toplice—Podhosta je zaradi rekonstrukcije od 12. julija zaprta za ves promet.

Preklic

Podpisani Povše Gabrijel, uslužbenec, preklicujem neremne govorice, katere sem širil zoper svetliha Viktorja iz Vine gorice pri Trebnjem. Zahvaljujem se mu, ker je od take odstopil. — Novo mesto, 7. VII. 1944. — Povše Gabrijel.

OPOZORILO!

Svarim pred nakupom ukradenega manjšega moškega dvočkolca, modre barve, brez zadnjega blatnika, z belim volanom, znamke »Miles«, tov. št. 864344. — Dr. Tone Hočevar.

Preklic

Preklicujem spravečo II. razreda obrtne šole 1940-50, izdano v Novem mestu na ime Meglič Peter, — Meglič Peter, Brod 14, p. Smihel pri N. m.

Gibanje prebivalstva v Novem mestu

Pretekli teden je bilo rojenih 8 dečkov in 10 deklic. Umrli so: Sintič Anton, kmet iz Ošter pri Kostanjevici, 37 let. Intihar Anton, upokojenec iz Praproč, 75 let. Kolčić Anton, kmet iz Karlovc, 46 let. Sustaršič Anton, kmet iz Podbukovja, 46 let. Poročila sta se: Ostrončič Vladimir, mizar, in Mihelič Alojza, uslužbenka, oba iz Novega mesta.

Gibanje prebivalstva v Mokronogu

V mesecu juniju je bil rojen 1 deček in 1 deklica. Umrli sta: Mihevič Jožef, gospodinja, 48 let, iz Puščave. Porok ni bilo.

Gibanje prebivalstva v KOČEVJU

V času od 3. do 19. julija 1944 sta bila rojena dva dečka. Poročili so se: Kojtner Roman, ml. inčnik iz Maribora, in Sercer Marija, delavka iz Gor. Ložin, V. Zamostni, in Kos Marja, kmečka delavka iz Zlebiča. Pakiz Jože, delavec iz Vinic, in Pucelj Alojzija, kmečka delavka iz Zlebiča. Marj Stanislav, kmečki delavec, in Francelj Ana, kmečka delavka, oba iz Jurjevice. Umrli so: Luk Ludvik, delavec, SGP Zidar, 43 let, iz Murske Sote. Mrše Janez, upokojenec, 84 let, iz Gorenje vasi. Cepiček Neža, prežitekarka, 77 let, iz Nemške vasi.

Gibanje prebivalstva v Ribnici na Dolenjskem

V mesecu juniju sta bila rojena dva dečka in dve deklici. Poročili so se: Lovšin Janez, mizar, in Drobnič Ivana, kmečka delavka, oba iz Gorice vasi. Čašarček Janez, delavec, in Anželjč Stefka, oba iz Ribnice. Turjak Franc, uslužbenec iz Lazca, in Lesar Marija, uslužbenka iz Saječca. Zabukovec Alojzij, kmet iz Zamostni, in Kos Marja, kmečka delavka iz Zlebiča. Pakiz Jože, delavec iz Vinic, in Pucelj Alojzija, kmečka delavka iz Zlebiča. Marj Stanislav, kmečki delavec, in Francelj Ana, kmečka delavka, oba iz Jurjevice. Umrli so: Luk Ludvik, delavec, SGP Zidar, 43 let, iz Murske Sote. Mrše Janez, upokojenec, 84 let, iz Gorenje vasi. Cepiček Neža, prežitekarka, 77 let, iz Nemške vasi.

Gibanje prebivalstva v Črnomlju

V času od 26. junija do 3. julija je bila v Črnomlju rojena ena deklica. Porok in smrti ni bilo.

Predgrad ob Kolpi

Po predgradjski gmajni je še sedaj najti ekrazit, ki so ga ob času zadnje vojne razsipali iz letal naši zavezniki. Živina na paši to snov požre in pogine. Tako je pred kratkim 600 kg težak vol posestnika Staudoharja iz Jelenje vasi požrl na paši ekrazit, se napil vode in na poti domov poginil. Vol ni bil zavarovan, zato trpi Staudohar veliko škodo.

Spomladi je bilo pri nas sadno dreve vse v cvetju

Zaradi stalnega deževja je pa cvetje odpadlo, tako da ne bo sadja ne za dom ne za izvoz. Tudi občani Predgrada se pripravljajo na veliki praznik Bele krajine 22. julija. Na proslavo v Črnomelj bodo šli z godbo.

IZ NOVOMEŠKE PORODNISCICE

Pretekli teden so rodile: Bajc Marija iz Semiča - deklica, Koželj Marija iz Reve pri Dobrnicu - dečka, Luzar Tončka iz Dol. Maharovca - deklica, Hočevar Malič iz Metlike - dečka, Pelec Angela iz Visočja pri Hinjah - dečka, Anič Marija iz Kočevja - dečka, Vrančič Nežka iz Mačkoveca pri N. m. - deklica, Jakič Ana iz Ivanje vasi - dečka, Ovnik Barbara iz Vel. Vidma pri Vel. Luki - deklica, Slak Marija iz Dvora - dečka, Smid Marija iz Sežane - deklica, Barje Jožeta iz Sentovrenca - deklica, Petric Katarina iz Semiča - deklica, Pust Genovača iz Mirne peči - dečka, Črnčič Marija iz Adlešičev - deklica, Jakopin Elka iz Novega mesta - dečka, Polič Albina iz Kravčevega vrha pri Črnomlju - dečka, Jakše Danica iz Birne vasi - dečka, Sila Ana iz Stefanova pri Trebnjem - dečka, Debeljak Fani iz Trčiča - dečka, Mrzelj Alojzija iz Brezovca - deklica, Sprajcar Tončka iz Semiča - dečka, Kovaljevič Marija iz Gabrijel - dečka. — Čestitamo!

Rdeči križ v Novem mestu se zahvaljuje

Okrajni odbor Rdečega križa v Novem mestu se zahvaljuje vsem darovalcem dobrotkov za tombolo RK, zlasti pa Okrajnemu ljudskemu odboru v Novem mestu, vodstvu Vajenske šole in javncem novomeškega in trebnjskega okoliša ter obrtnikom državnega in privatnega sektorja. Nadalje se Rdeči križ zahvaljuje vsem številnim zbiralcem prispevkov in prodajalcem srečk, Dolenjskemu listu in drugim sodelavcem v organizaciji tombole, ki je močno podprla število ljubno delo Rdečega križa v novomeškem okraju.

OPOROČILO

Vsi, ki so na tomboli RK v Novem mestu zadeli finančne dobrote in plačali 15%-ni prispevek, dobi, ako želijo, denar povrnjen. Zglasite naj se v pisarni RK do 31. julija.

OPOROČILO

Vsi, ki so na tomboli RK v Novem mestu zadeli finančne dobrote in plačali 15%-ni prispevek, dobi, ako želijo, denar povrnjen. Zglasite naj se v pisarni RK do 31. julija.

OPOROČILO

Vsi, ki so na tomboli RK v Novem mestu zadeli finančne dobrote in plačali 15%-ni prispevek, dobi, ako želijo, denar povrnjen. Zglasite naj se v pisarni RK do 31. julija.

OPOROČILO

Vsi, ki so na tomboli RK v Novem mestu zadeli finančne dobrote in plačali 15%-ni prispevek, dobi, ako želijo, denar povrnjen. Zglasite naj se v pisarni RK do 31. julija.

IZPRED SODIŠČA KLEVTANJE USLUŽBENK IN OBČINE

Kot vsi davčni zavezanci je tudi Ana Sutar iz Orešja pri Smarjeti lani dobila obračun dohodnine za leto 1952. Na zboru davčnih zavezancev je trdila, da je za samovoljno občinskega odbora v Smarjeti ter da so jo uslužbenke na občini za teh 2500 din, kolikor je morala še poravnati, »okrog prileme«. Obsojena je bila na 20 dni zapore.

DVE RJUHI JE UKRADLA

Ob priklji neke prireditve je Jožeta Novak iz Uršnih sel pod nekim kozolcem »stisnila« dve rjuhi, lasti JŽZ, katere je pozneje prodala v Novem mestu. Vredni sta bili 4400 din. Prodala pa je za 1200 din. Tri mesece zapore in povrnitev stroškov jo stane to nepošteno dejanje.

ŠPORT IN TELESNA VZGOJA

Spominski brzoturir v Črnomlju

V okviru sporeda letošnje proslave 10. obletnice zasedanja SNOS v Črnomlju, je šahovsko društvo Črnomelj organiziralo spominski ekipni brzoturir. Tekmovanje se je udeležilo 12 petletnih ekip med njimi šest iz Dolenjske. Brzoturir je otvoril predsednik črnomljskega šahovskega društva tov. Malerič, pozdravna govora pa sta imela še predsednik mestne občine in član pripravilnega odbora proslave. Vsi so pozdravili sklep šahovskih društev, da se jubilejnega brzoturizma udeležijo in tako še povečajo letno letošnje proslave. Pozdravili so goste iz Karlovc, ki so se tekmovalca tudi udeležili. Zvečer pa so prijavili igralce, ki je bilo očitno, da ima najmočnejše mesto v LSK (Ljubljanski šah. klub), da pa za njimi ne zaostajata ekipi iz Črnomlja in Črnomelj II. Med tekmovalci je ostal tudi vse do zadnjega kola, ko je zmagovalna ekipa LSK premagala Novomeščane, LSK pa Trebnjance celo z rezultatom 5:0.

ŠKRB NOVOMEŠKEGA PARTIZANA ZA VADITELJE

Največkrat mislamo, da je edini in največji problem pri delu naših telovadnih društev škrb za gnotna vprašanja. Deloma je to res, je pa med mnogimi še eno pereče vprašanje, ki ga nikakor ni zanemariti, to je vprašanje sposobnih voditeljev. Brez usposobljenih voditeljev ni mogoče misliti, da bi organizirali množično vadbo, še manj pa je mogoče pričakovati kakih uspehov. Društva, ki nimajo zanesljivih voditeljev, se izkoristijo vsako priliko za njih usposabljanje.

ŠKRB NOVOMEŠKEGA PARTIZANA ZA VADITELJE

Znamo je, da ima novomeški Partizan precejšen voditeljski kader; večinomna iz vrst starejšega in preizkušenega članstva, vendar so se še tu in tam pokazale majhne vrzeli. Tako na primer še nimajo vodnika za mali rokomet, ki je zadnje čase postal zelo priljubljen panoga partizanskih društev. V tem oziru je Novomeščane prehitel tudi Črnomelj, ki že drugo leto goji to disciplino in v njej tudi tekmuje. Pravčasno je poslal na ustrežni tečaj svojo ekipa, ki je potem doma tako organiziral rokometne treninje, za katere je pridobil dovolj pristavev. Tudi za novomeški Partizan se ni vse zamujeno. V tečaj za snaji rokomet v Mariboru je poslal mladince, od katerega pričakuje, da bo po opravljenem tečaju postal ustarehilec in prvi vodnik našega rokometa.

Občinski praznik v Vinici

V dnevi 20., 21. in 22. oktobra 1943 so nemške in ustaške tolpe poštople po hrvaškem ozemlju in skušale vdreti tudi na Vinico. Partizanske enice so napade uspešno odbijale. Posebno hrabrost je pokazal mladostevnik četa partizanske straže pri Komandi mesta in Rajonskem odboru Vinica, v kateri so bili predvsem domačini, ki je dne 21. oktobra 1943 odbila srbski napad nemške motorizirane enote na položaju vasi Sečje selo, katero so Nemci iz maščevanja zažgali.

Občinski praznik v Vinici

V spomin na te borbe je Občinski ljudski odbor Vinica na seji 22. junija 1954 na podlagi 1. odst. 15. člena in 2. toč. 50. člena Zakona o občinskih ljudskih odborih (Uradni list LRS, št. 19-88-82) in na predlog Občinskega odbora Zveze borcev (št. 11-54) izdal

Občinski praznik v Vinici

odlok o določitvi 21. oktobra za ljudski praznik občine Vinica.

Občinski praznik v Vinici

21. (enaindvajseti) oktober se proglašajo za ljudski praznik občine Vinica.

Občinski praznik v Vinici

21. (enaindvajseti) oktober se proglašajo za ljudski praznik občine Vinica.

Občinski praznik v Vinici

21. (enaindvajseti) oktober se proglašajo za ljudski praznik občine Vinica.

Občinski praznik v Vinici

21. (enaindvajseti) oktober se proglašajo za ljudski praznik občine Vinica.

Občinski praznik v Vinici

21. (enaindvajseti) oktober se proglašajo za ljudski praznik občine Vinica.

Občinski praznik v Vinici

21. (enaindvajseti) oktober se proglašajo za ljudski praznik občine Vinica.

